

Stjepan Barić protiv, Ivo Matić za, Miša Trifunović za, Milan Simonović za, Većeslav Vilder za.

Predsjednik **Miša Trifunović**: Glasalo je svega 28 poslanika: 23 glasala su »za«, a šest su glasali »protiv«. Prema tome objavljujem, da je član ovaj primljen, a s njim je primljen konačno i ovaj zakon. Za izvestioca, gospodo, ovoga zakona predlažem g. Kostu Timotijevića i g. Milana Simonovića. Prima li odbor? (Dr. **Janko Šimrak**: Ja ne primam Simonovića za izvestioce.) Primajte li, gospodo, predložena lica za izvestioce? (Primamo.) Objavljujem, da su gospoda primljena za izvestioce.

Današnju sednicu zaključujem, a za iduću sednicu predlažem ovaj dnevni red. Prva tačka bila bi produženje načelne diskusije o projektu zakona o podeli zemlje na oblasti. Druga tačka predlog zakona o rasprostranjenju važnosti zakona o uredjenju okruga i srezova za kraljevinu Srbiju na teritoriju ranije

Kraljevine Crne Gore. Treća tačka predlog zakona o državnom Savetu. (**Pavle Angljelić**: A izveštaj o ovoj zakonu?) Taj će se izveštaj pročitati na idućoj sednici.

Dr. **Pavle Čubrović**: U pogledu dnevnoga reda ja bih zamolio, da se učini jedna mala izmena, da ovaj predlog, koji se tiče predloga zakona o rasprostranjenju važnosti zakona o uredjenju okruga i srezova za Kraljevinu Srbiju na teritoriju Kraljevine Crne Gore, bude tačka prva dnevnoga reda, jer će se taj zakon moći svršiti za 15 minuta. (Čuje se: To nije hitno i nije vezano s onim skraćenim rokom).

Predsjednik **Miša Trifunović**: Dakle, gospodo, primajte li dnevni rad, koji sam vam predložio? (Primamo.) Današnju sednicu zaključujem, a iduću zaključujem za sutra u 9 i po časova pre podne.

(Sednica je zaključena u 17 časova.)

LXII. SEDNICA

ZAKONODAVNOG ODBORA

NARODNE SKUPŠTINE

KRALJEVINE

SRBA, HRVATA I SLOVENACA

držana 24. marta 1922. godine u Beogradu.

Predsedavao Predsednik **Miša Trifunović** i Potpredsednik **Fehim Kurbegović**.
Sekretar dr. **Pavle Čubrović**.

(Početak u 9 časova i 45 minuta pre podne.)

Predsjednik **Miša Trifunović**: Otvaram LXII. redovni sastanak. Molim da čujete protokol prošlog sastanka.

Sekretar dr. **Pavle Čubrović** čita protokol prošlog sastanka.

Predsjednik **Miša Trifunović**: Ima li primedbe na protokol? (Nema.) Primedbe nema, objavljujem, da je protokol primljen. Molim da čujete molbe, koje su prispele Odboru.

Sekretar dr. **Pavle Čubrović** saopštava molbe:

a) Organizacije Jugoslovenske Demokratske Stranke iz Kotoribe, koja moli, da sedište dravske oblasti bude Varaždin;

b) Zarije Dedovića i drugova iz Andrijevice, koji mole, da okruzi andrijevački i beranski ne pripadnu zetskoj oblasti;

c) Marka Vilića i drugova, narodnih poslanika, koji mole, da centar potiske oblasti bude Stari Bečej i

d) Odbora opštine Donji Vidovec, općine Sv. Juraj, Buculića, bilježnika iz Donje Dubrave, poglavarstva općine Draškovec, opštine Gorice i trgovišnog poglavarstva u Prelogu, koji mole, da sedište dravske oblasti bude u Varaždinu.

Predsjednik **Miša Trifunović**: Ove će molbe ići svojim redovnim tokom.

Ja molim Odbor, da sasluša izveštaj, koji je spremljen za Narodnu Skupštinu o projektu zakona o oblasnoj i sreskoj samoupravi, koji je Odbor juče primio ovde. Molim g. izvestioca, da pročita ovaj izveštaj.

Izvestilac **Kosta Timotijević**: Ovaj izveštaj glasi (čita):

Narodnoj Skupštini.

Zakonodavni Odbor Narodne Skupštine proučio je upućeni mu zakonski predlog o oblasnoj i sreskoj samoupravi, prvi u svome pododboru i zatim detaljno pretresao u više odborskih sednica i u glavnom prihvatio je vladin projekat sa ovim glavnijim izmenama i dopunama, pored drugih sitnijih mahom stilističkih izmena.

1. U 2. članu u 5. tački Odbor je uneo, da u krug rada oblasne samouprave spada još i uprava oblasnim imanjima.

2. U članu 8. dodan je nov stav koji glasi:

»Na pet dana pred izbore za oblasnu skupštinu ne mogu nikakove vlasti pozvati birače ni na kakve skupove kao: zajednički rad ili kuluk, ili na vojničke smotre ili vežbanje, sem slučaja preke opasnosti, a tako isto ne mogu pozvati ni pojedine birače sem u slučajevima neodložne potrebe pri isledjenju i sudjenju zločina prestupnih i istupnih kradja i prevara. Ako su birači bili ranije kudgod pozvani ili iskupljeni, moraće se raspustiti na pet dana pre izbora.»

3. Član 44. Odbor je izmenio u tome, što se za dodeljivanje mesta članova oblasne skupštine neće uzimati u obzir one liste čiji broj glasova ne iznosi dve trećine količnika;

4. Kod člana 58. uneto je da članovi oblasne skupštine, koji ne stanuju u mestu, gde se drže sednice, dobivaju naknadu za putni trošak i da svi članovi skupštine za svaku sednicu dobijaju dnevnicu, što određuje oblasna skupština.

5. Iz člana 64. izbačen je poslednji stav i zamenjen ovim: »Istupe iz prethodnog stava isledjuju i

presudjuju po tužbi oblasnog odbora one vlasti, koje su nadležne za isledjenje i presudjenje istupnih dela.

6. Član 68. zamenjen je sa ovom redakcijom: »Oblasne uredbe imaju obavezu snagu i za pojedince i za vlast, ali svi sudovi, kao i Državni Savet i upravni sudovi, imaju puno pravo da cene zakonitost oblasnih uredaba u svakom posebnom slučaju, koji njima u krugu njihove zakonom određene nadležnosti dodje na rešenje».

7. U član 73. unet je nov stav, koji glasi: »Od čistog prihoda eksploatisanih šuma, ruda, vodenih snaga i drugih dobara, država će odvajati 15% i stvoriti fond, iz koga će pomagati samoupravna tela u ostvarivanju poslova iz člana 2. ovoga zakona».

8. U članu 93. u poslednjem stavu uneta je rečenica, da za prirez preko 300% mora se tražiti odobrenje od Ministra Finansija.

Najzad u prelaznim naredjenjima odbor je dodao novu tačku, da propis člana 93. u pogledu prireza preko 300% ne važi za god. 1922.

Sprovodeći Narodnoj Skupštini koncipirani tekst ovog zakonskog predloga u prilogu pod №. Odboru je čast umoliti je, da isti primi.

Za svoje izvestioce Odbor je odredio gg. Kostu Timotijevića i Milana Simonovića, narodne poslanike.

Sekretar: Izvestioci:

Dr. Pavle Čubrović, s. r. Kosta L. Timotijević, s. r.
Milan Simonović, s. r.

Predsednik Zakonodavnog Odbora:

Miša Trifunović, s. r.

PREDLOG ZAKONA

O OBLASNOJ I SRESKOJ SAMOUPRAVI

A. OBLASTI.

I. Opšte odredbe.

Član 1.

Oblasti kao samoupravne jedinice pravna su lica i po javnom i po privatnom pravu.

Član 2.

U krug rada oblasne samouprave spadaju ovi poslovi:

1. Oblasne finansije: a) utvrđivanje oblasnog budžeta, b) raspolaganje oblasnim dažbinama, koje se na osnovu zakona daju oblastima za pokriće oblasnih rashoda;

2. gradjevinski propisi i oblasni javni radovi (gradjenje lokalnih železnica, kanala, pristaništa, mostova, cesta, automobilskih i aeroplanskih veza, regulisanja potoka i bujica, otklanjanje opasnosti od poplava, iskorišćivanje prirodnih dobara i t. d.);

3. staranje o unapredjenju oblasnih privrednih interesa, ratarstva, stočarstva, vinogradarstva, voćarstva, šumarstva, rečnog i jezerskog ribarstva, lova kao i o tehničkim poljoprivrednim poboljšanjima;

4. pomaganje obrta (zanatstva), industrije i drugarstva u oblastima;

5. uprava oblasnim imanjima, podizanje i iskorišćavanje oblasnih ekonomskih preduzeća;

6. briga o narodnom zdravlju u oblasti, kao i o svima ustanovama, kojima se unapređuje zdravstveno stanje u oblasti; rukovanje i iskorišćavanje lekovitih voda i vrela, na koje bi dobile koncesiju od države;

7. briga o socijalnim zadacima u oblasti;

8. oblasne humane ustanove;

9. oblasne saobraćajne ustanove;

saradjivanje na unapredjenju prosvete u oblasti;

11. saradjivanje na stručnom obrazovanju u oblasti;

12. saradjivanje na unapredjenju pomorskog ribarstva u oblasti;

13. zavodjenje i održavanje ustanova za štednju i kredit, uzajamno pomaganje i osiguranje, staranje za ishranu naroda u vreme nerodice i elementarnih nepogoda;

14. prikupljanje i sredjivanje statističkih podataka za potrebe oblasne samouprave;

15. u opšte staranje o unapredjenju privrednih i kulturnih zadataka od čisto oblasnog interesa;

16. davanje mišljenja na zahtev vlade, po zakonskim predlozima, koji se tiču oblasti kao i uopšte o svima drugim predmetima, za koje vlada traži njihovo mišljenje.

I drugi poslovi mogu biti zakonom povereni oblasnoj samoupravi.

Član 3.

Organi oblasne samouprave jesu oblasne skupština i oblasni odbor.

II. Oblasna skupština.

a) Izbor.

Član 4.

Oblasna se skupština bira opštim jednakim, neposrednim i tajnim glasanjem na četiri godine.

Biračko pravo imaju svi, kojima to pravo pripada za izbore narodnih poslanika.

Izborne su jedinice srezovi (kotari), gradovi i varoši, koje broje preko 5.000 stanovnika. Gradovi i varoši ispod 5.000 stanovnika biraju zajedno sa srezom.

U izbornim jedinicama, koje broje preko 10.000 stanovnika, na svakih 10.000 stanovnika dolazi po jedan član oblasne skupštine; ako višak stanovnika bude veći od 5.000 stanovnika, onda se bira još jedan član.

Broj članova za pojedine izborne jedinice određuje nadležni upravni sud u roku od 8 dana po raspisu izbora.

Član 5.

Izbor članova oblasne skupštine vrši se po konačno potvrđenim biračkim spiskovima za Narodnu Skupštinu, koji važe za tu godinu.

Član 6.

Za člana oblasne skupštine može biti izabran samo onaj, koji ima uslove za narodnog poslanika prema prvom stavu čl. 72. Ustava, a nastanjen je u oblasti najmanje tri godine do dana raspisa izbora, ali narodni poslanici ne mogu biti istovremeno članovi oblasne skupštine.

Članovi oblasne skupštine, ne mogu biti u isto vreme oblasni liferanti ili oblasni preduzimači.

Član 7.

Policijski, finansijski i šumarski činovnici, sudije u opšte kao i činovnici agrarne reforme i oblasne samouprave ne mogu biti kandidovani za članove oblasne skupštine.

Ostali činovnici, koji budu izabrani za članove oblasne skupštine, imaju po zakonu pravo na osustvo za vreme, dok zasedava oblasna skupština.

Član 8.

Izbiri članova oblasne skupštine, koji će se vršiti u jedan isti dan u celoj zemlji i to prve nedelje u mesecu oktobru, naredjuju se Kraljevim Ukazom na predlog Ministra Unutrašnjih Poslova.

Ukaz će se objavititi u Službenim Novinama i u oblasnom službenom listu, ako ga bude bilo, odmah posle izdavanja ukaza i to najmanje mesec dana pre izbora.

Na pet dana pred izbore za oblasnu skupštinu ne mogu nikakove vlasti pozvati birače ni na kakve skupove kao: zajednički rad ili kuluk ili na vojničke smotre ili vežbanje, sem slučaja preke opasnosti, a tako isto ne može pozvati ni pojedine birače sem u slučajevima neodložne potrebe pri isledjenju i sudjenju zločina, prestupnih i istupnih kradja i prevara. Ako su birači bili ranije kud god pozvani ili iskupljeni, moraće se raspustiti na pet dana pre izbora.

Član 9.

U roku od devetog dana do 25 dana zaključno posle obnarodovanja ukaza o izborima, moraju se podneti kandidatske liste za svaku izbornu jedinicu nadležnom prvostepenom (kolegijalnom) sudu uz potvrdu.

Na svakoj kandidatskoj listi treba da se označi ime, prezime i mesto stanovanja predloženih kandidata onoliko na broju, koliko se za koji srez odnosno grad i varoš bira. Osim toga na isti način onoliko zamenika, koliko ima kandidata.

Zatim ime, prezime, zanimanje i mesto stanovanja po jednog predstavnika i po jednog zamenika te liste, za svako glasačko mesto kao i za glavni birački odbor dotičnog sreza odnosno varoši, ako ih predlagači odrede.

Ovu će listu potpisati najmanje 25 upisanih birača dotičnog sreza odnosno grada ili varoši, naznačujući pored svoga imena mesto svoga stanovanja, a sudu predati dva predlagača na revers. Pored liste priložiće se pismen pristanak dotičnih kandidata i zamenika.

Uz originalnu listu predlagači su dužni da prilože još onoliko štampanih ili rukopisnih primeraka kandidatske liste bez potpisa predlagača, koliko u dotičnom srezu ili varoši ima glasačkih mesta. Na svakom takvom primerku naznačiće se u vrhu za koje je glasačko mesto namenjen.

Bez pitanja i odobrenja niko se ne sme za predstavnika ili zamenika označiti i na listi zapisati.

Kad neko dozna, da je na kojoj listi za predstavnika ili zamenika zabeležen bez svoga znanja i odobrenja, on ima pravo izjaviti sudu kod koga je lista, da se toga ne prima, i sud je dužan izbrisati ga, pa o tome izvestiti jednoga od donosioca kandidatske liste.

Za predstavnike liste mogu biti označeni ili sami predlagači, ili druga lica, koja su upisana u biračke spiskove jedne od opština dotičnog sreza odnosno jednoga grada ili varoši.

Predstavnici liste na glasačkim mestima moraju biti iz opštine, u kojoj se glasanje vrši.

Propisi ovog člana imaju se shodno primeniti i na slučaj, kad se predlaže jedan kandidat u izbornim jedinicama, koje biraju jednoga člana oblasne skupštine.

Sud je dužan na traženje dopustiti svakom biraču da razgleda podnetu listu.

U jednoj istoj izornoj jedinici ne može se jednog lice kandidovati na više kandidatskih lista.

U jednoj istoj oblasti jedno isto lice ne može se kandidovati na više od tri izborne jedinice (sreza, kotara, grada odnosno varoši.)

Lista ne sme sadržavati ništa drugo sem teksta propisanog zakonom.

Član 10.

Kad se sud uveri iz biračkih spiskova, da su potpisati predlagači na originalnoj listi i predstavnici i zamenici iste uvedeni u biračke spiskove i da su imena predloženih kandidata i zamenika kao i predstavnika liste i njihovih zamenika na priloženim primercima za pojedina glasačka mesta i za sreski odnosno glavni birački odbor verna kandidatskoj listi, oni će ovu i sve priložene primerke potvrditi i po jedan primerak predati podnosiocima.

Po jedan primerak potvrđene kandidatske liste, bez potpisa predlagača za svako glasačko mesto sud će odmah poslati dotičnom opštinskom sudu (opštinskom poglavarstvu.)

Ako lista ne odgovara propisima zakona, sud će je svojim rešenjem odbaciti.

Prvostepeni sud sav ovaj posao mora svršiti u roku od 24 časa od prijema na potvrdu kandidatske liste.

Na mesto odbačene kandidatske liste može se podneti na potvrdu nova kandidatska lista u zakonskom roku.

Rešenje Prvostepenog suda, kojim potvrđuje ili odbacuje kandidatsku listu, izvršno je.

Potvrđene kandidatske liste sa ostalim izbornim materijalom opštinski sudovi, odnosno opštinske uprave ili poglavarstva, predaju biračkim odborima u oči dana izbora.

Svaka potvrđena kandidatska lista imaće na dan izbora svoju zasebnu kutiju na svima glasačkim mestima dotičnog sreza odnosno grada ili varoši. Birački je odbor kandidatske liste prilepiti na kutije za glasanje pa ove postaviti po redu, u kojem su bile potvrđene kandidatske liste tako, da kutija na kojoj je lista sa manjim brojem delovodnog protokola suda, dodje pre one, na kojoj je lista sa većim brojem dalje po redu, tako da kutija na kojoj je lista sa najmanjim brojem, dolazi uvek na prvo mesto sa strane, sa koje se glasanje počinje.

Član 11.

Kandidatska lista jednom predana sudu, ma i ne bila potvrđena, ne može se opozvati, niti se u njoj mogu činiti kakve izmene.

Član 12.

Materijal za glasanje kod oblasnih izbora je onaj isti, koji i kod izbora za Narodnu Skupštinu.

Član 13.

Birači mogu glasati svaki samo jedanput, samo lično, samo na glasačkom mestu svoje opštine i samo za utvrđene kandidatske liste odnosno kandidata.

Član 14.

Glasačka su mesta ona ista koja i za izbore za Narodnu Skupštinu.

Član 15.

Svaka zgrada, u kojoj se glasanje vrši, ako nije dovoljno sama prostrana, mora imati ogradjeno dvorište, koje se može zatvoriti.

Član 16.

Na svakom mestu gde se vrši glasanje biće obrazovan birački odbor, sastavljen od jednog opštinskog

odbornika, kojega je opštinski odbor izabrao; zatim od po jednog predstavnika onih kandidatskih lista, koje imaju svoga predstavnika i jednog sudije, ili svršenog pravnika ili sudskog činovnika. Sudija, svršeni pravnik ili sudski činovnik ili onaj, koji ga bude zastupao, biće predsednik biračkog odbora.

Predsednici biračkih odbora imaju prava glasnici u opštini, gde na dan izbora obavljaju predsedničku dužnost, ako podnesu uverenje, da su uvedeni u azbučni birački spisak svoje opštine, to će se uverenje priključiti zapisniku biračkog odbora.

Član 17.

Najdaje 15 dana pre izbora upravni sud određuje za svako glasačko mesto po jednog sudiju, odnosno sudskog činovnika ili svršenog pravnika, za predsednika biračkog odbora. A u nedostatku sudija, svršenih pravnika i sudskih činovnika, upravni sud određuje za predsednike biračkih odbora u prvom redu i lica koja su svršila koji god fakultet, a ako ovih ne bi bilo dovoljno, onda i lica, koja su svršila koju god stručnu školu, samo ako nisu u policijskoj, šumarskoj i agrarne reforme službi. Ako bi koji od onih koji su upravnim sudom za predseknika ili članove u glavnim biračkim odborima određeni, imali osobito važnih uzroka, da se te dužnosti ne prime, dužni su za tri dana od dana kad je raspored upravnog suda u Službenim Novinama ili u oblasnom službenom listu, ako ga bude bilo, izašao, molbom svojom obratiti se upravnom sudu i navesti uzroke, zbog kojih se ove dužnosti ne mogu primiti. Ako upravni sud navedene uzroke uvaži, razrešiće molioce od dužnosti i drugoga na njegovo mesto odrediti. Ne nadje li upravni sud, da su navedeni uzroci opravdani, izvestiće molioce preko policijske vlasti, da mu se molba ne može uvažiti.

Kandidati ne mogu biti u svojoj biračkoj jedinici predsednici biračkog odbora i dužni su upravni sud, ako su određeni, o tome izvestiti.

Molba posle označenog roka podnesena neće se ni u kakav postupak uzimati.

Samo u vanrednom i nepredvidjenom slučaju, kad bi upravnim sudom određeni predsednik biračkog odbora bio nekim neodložnim uzrokom sprečen da dodje, zamenice ga predsednik opštine ili njegov zastupnik u opštinama, gde se glasanje vrši na jednom mestu.

A zastupnike predsednicima biračkih odbora u opštinama, gde se glasanje vrši na više mesta, za ovaj slučaj određuje opštinski odbor prvo iz članova opštinskog suda (poglavarstva), a u nedostatku ovih iz opštinskih odbornika dotične opštine, izdajući im na revers o tome akt. Gde nema opštinskog odbora, imenuje takve zastupnike predsednicima biračkih odbora nadležna sudska vlast iz reda birača dotičnog glasačkog mesta.

Upravni će sud svakom licu, koje je odredio na izbornu dužnost, dati na revers akt o postavljenju potpisan od predsednika i to: licima, koja stanuju u mestu sedišta upravnog suda, neposredno, a ostalim licima preko nadležnih vlasti, koje su dužne revers o predaji akta postavljenja odmah vratiti upravnom sudu.

Član 18.

Tako isto najdalje za pet dana do izbora, opštinski će odbor odrediti jednog svog odbornika za člana biračkog odbora i jednog odbornika, koji će ovome biti zamenik; gde nema opštinskih odbora postupiće se po čl. 16. i 17.

Član 19.

U oči dana izbora u tri sata po podne svi članovi biračkog odbora ili njihovi zamenici, sastaeće se u zgradi gde će biti glasanje i tu će primiti na revers od opštinskog suda potreban broj kutija i sandučića s kuglicama, azbučni spisak birački, knjigu za vođenje zapisnika, kandidatske liste, opštinski pečat i ostalo što treba. Kutije će pregledati, uveriće se da li su ispravne i da su usta kutije sa platnenim prorezom, kroz koja kuglice prolaze dobro otvorena i nezaptivena, pa će ih onda utvrditi za zaseban sto prema stolu, za kojim će sedeti članovi biračkog odbora; zatim će sa sva tri ključa zatvoriti i zapečatiti tako, da i usta kutije budu potpuno zatvorena. Jedan će ključ uzeti predsednik biračkog odbora, drugi opštinski odbornik, a treći predstavnik ili njegov zamenik dotične kandidatske liste, ako ga ima. Ako predstavnika ili njegovog zamenika nema, bilo što nije došao, bilo što nije naznačen, predsednik biračkog odbora uzeće i treći ključ. Na svakoj kutiji s polja prilepiće se kandidatska lista.

Član 20.

Kad birački odbor bude ovo sve uredio i bude izabrao potreban broj pisara i drugih pomagača, i u opšte pripremio sve što će mu sutradan trebati za primanje glasova, on će o svemu tome napraviti zapisnik toza svog prvog sastanka, u kome će naročito označiti i broj svake kutije i kandidatsku listu koja uz nju ide; kao i da su sve kutije u ispravnom stanju i prazne.

Ovaj će zapisnik potpisati svi članovi biračkog odbora, i zatvoriti prozore, izaćiće iz glasačke sobe, zaključati je, udariti pečat na vrata, a ključ će uzeti predsednik biračkog odbora. Najzad će birački odbor odrediti stražu, koja će zgradu, u kojoj će biti glasanje, neprekidno čuvati.

Član 21.

Na dan izbora u 7 sati pre podne sastaeće se birački odbor u zgradi za biranje pred vratima glasačke sobe, otvoriće je i ući u nju i kad se uveri, da su kutije i sanduci sa kuglicama kao i sve ostalo u redu, onda će sastaviti zapisnik, u kome će nadjeno stanje potvrditi i otvoriti usta kutija pa zabeležiti i to u zapisnik. Taj će zapisnik potpisati svi članovi biračkog odbora pa će onda otpočeti primanje glasova.

Član 22.

O držanju reda za vreme glasanja stara se predsednik biračkog odbora. U slučaju potrebe predsednik je ovlašćen da traži pomoć od opštinske ili državne vlasti, i ona je dužna odazvati se njegovom pozivu. Članovi odbora, koji misle, da to nije potrebno, imaće pravo da zabeleže u zapisnik svoje mišljenje.

Član 23.

Za celo vreme glasanja moraju zasedavati za biračkim stolom najmanje dva člana biračkog odbora. Među ovom dvojicom mora uvek biti predsednik biračkog odbora ili opštinski odbornik, koji je član biračkog odbora ili njegov zamenik.

Član 24.

Ako ko od predstavnika kandidatskih lista ode sa birališta a ne ostavi zamenika, onda će se izbor produžiti i bez njega a u zapisniku će se to zabeležiti.

Član 25.

Niko ne sme stupiti na biralište pod oružjem ili sa orudjem upotrebljivim za boj, sem slučaja predvi-

djenog. u čl. 22. ovoga zakona, kad predsednik biračkog odbora pozove oružanu pomoć radi održanja reda na biralištu.

Ni službenici državni i samoupravni, koji po službenoj dužnosti nose oružje, ne mogu doći na biralište radi upotrebe svog biračkog prava pod oružjem.

Član 26.

U sobu, gde se glasa, puštaće se glasači redom po jedan ili više, no nikako više od pet od jedanput.

Član 27.

Svaki birač kad uđe u glasačku sobu mora pre glasanja kazati prvo glasno, da čuju svi članovi biračkog odbora, svoje ime, prezime i zanimanje, a u gradovima gde ima više glasačkih mesta i stan svoj. Predsednik biračkog odbora, pošto se uveri da je birač u birački spisak uveden, ako ga niko u biračkom odboru ne poznaje, upitaće ga: je li on baš to lice pod čijim se imenom prijavio da glasa; i napomenuće mu zakonske posledice od toga, ako na tuđe ime bude glasao. I kad birač to potvrdi, da je on to lice pod čijim se imenom javio da glasa, onda odbor može, ako za potrebno nadje, o tom nepoznatom biraču sastaviti zapisnik, u kome će se zapisati lični opis njegov kao i ulica i broj njegova stana, a po protokolu uzeti potpis biračev, ako je pismen. Predsednik ima pravo narediti, da se takav nepoznat birač može i fotografisati. Ako takav nepoznat birač ne podnese, na zahtev odbora dokaze o svom identitetu, koji bi po oceni odbora bili dovoljni za utvrđenje njegove identičnosti, onda odbor toga birača može ne pustiti da glasa. Ako se dogodi, da se o nekom biraču porodi sumnja u biračkom odboru u pogledu njegova identiteta, onda će birački odbor rešiti većinom glasova, hoće li se takav birač pustiti da glasa. Ako ga ne pusti, predaće ga odmah nadležnoj policijskoj vlasti. Predsednik ili jedan od članova biračkog odbora kazaće glasno svakom biraču, pre nego što ga pusti da glasa, koju ili čiju kandidatsku listu predstavljaju glasačke kutije. Ako je birač nepismen na zahtevanje njegovo, predsednik ili član odbora pročitće mu sva imena na kandidatskim listama. Ne učini li se sve-ovo, svaki član odbora ima pravo da ovo primeti, a kad se glasanje svrši, da u zapisnik ubeleži kao protest protiv nepravilnog postupka odborovog. Svaki predstavnik liste ili njegov zamenik ima pravo kazati kojoj partiji ili političkoj grupi koja kandidatska lista ili kutija pripada.

Predsednik daje biraču, pre nego što je ovaj pristupio glasanju jednu kuglicu, i kad birač primi kuglicu, metnuće je u desnu ruku ili ako je u ovoj sakat u levu ruku i zatvoriti je, pa sa tako zatvorenom rukom prilaziće svakoj kutiji redom i u svaku kutiju tako zatvorenu ruku uvlačiti, a kuglicu će, međjutim, spustiti u onu kutiju, na kojoj je prilepljena ona kandidatska lista, za koju on hoće da glasa.

Kad iz poslednje kutije izvuče ruku, glasač će je onda pred svima otvoriti tako, da svaki može videti, da kuglice u njoj više nema i da je glasao. Za sve vreme dok birač ne svrši glasanje i predsednik i članovi biračkog odbora vodiće staranje, da birač ne premesti kuglicu u drugu ruku i sobom je odnese.

Onaj birač, koji zbog kakve teške telesne mane ne bi mogao glasati na način kako je to u ovom članu rečeno, ima pravo pred birački odbor privesti punomoćnika, koji će mesto njega dati glas. Ovome će birački odbor doneti odluku.

Član 28.

Čim je koji birač glasao, dužan je ukloniti se sa birališta. Za biralište smatra se zgrada, u kojoj se glasa i njeno dvorište (avlija).

Član 29.

Birački odbor ne može nikome zakratiti da glasa, koji je upisan u azbučni glasački spisak. A ako ima što da primeti on ili pojedini član odbora, onda će odbor, ili onaj član koji kakve primedbe ima, staviti to u zapisnik. Ako se koji glasač prijavi da glasa a na njegovo je ime već neko glasao, onda će predsednik biračkog odbora, pošto postupi po prvom stavu čl. 27. i uveri se nesumnjivo o identičnosti i upisu u birački spisak takog glasača, narediti, da se njegovo ime, prezime i zanimanje unese u naročiti spisak, koji će se voditi kao spisak takvih lica. Ovaj spisak birački odbor prilaze izbornim aktima, a u izborni zapisnik unosi se takav slučaj i označava broj takvih lica. Pri verifikovanju izbora sa ovakvim slučajevima uzima se u obzir i broj ovih lica, ako isti utiče na rezultat izbora.

Član 30.

Lista će se zvati imenom lica, koje je na njoj prvo zapisano.

Član 31.

Nikakva vlast ne može ni u kom slučaju uzeti birača na odgovor za glas koji on na izboru da, niti od njega tražiti, da kaže za koga je glasao.

Član 32.

Glasanje traje neprekidno ceo dan do 6 sati posle podne. Samo u slučaju nereda, a po pristanku odborske većine, može se izbor prekinuti za vreme dok se red ne povraća. Povod nereda i vreme za koje je izbor morao da bude prekinut zabeležiće se u zapisnik. U 6 sati zatvara se dvorište ili zgrada, ako dvorište nema i niko se više neće unutra pustiti, ali produžiće se i dalje primanje glasova od onih birača, koji se budu zatekli u dvorištu ili zgradi sve dok oni svi ne budu izglasali, pa ma dokle to trajalo. Ako je glasanje zbog nereda moralo da bude prekinuto duže od jednoga sata, za toliko će se dočeti od šest sati prestati sa puštanjem glasača na biralište.

Član 33.

Za sve vreme glasanja vodiće se zapisnik o svemu što se bude desilo i što ma koji od članova biračkog odbora bude našao za vredno da se zabeleži. Svi članovi odbora moraju se potpisati na zapisnik, ali ako se predstavnici kandidatskih lista ne bi potpisali, zapisnik važi i bez njihova potpisa.

Svaki član odbora može odvajati mišljenje i staviti svoje primedbe.

Član 34.

Točenje ili davanje ma na kakav način alkoholnih pića zabranjeno je na dan izbora, na dan pre izbora i na dan posle izbora, a tu će zabranu opštinski sud na vreme obnarodovati.

Član 35.

Kad se svrši glasanje, odmah će se zaključiti i zapečatiti sandučići, iz kojih je predsednik vadio kuglice i davao ih biračima. Ključ će ostati kod predsednika.

Član 36.

Zatim će se prebrojati po glasačkom spisku koliko je svega glasača glasalo. Taj će se broj zapisati

slovima na dnu glasačkog spiska, pa će se ispod toga potpisati svi članovi biračkog odbora.

Član 37.

Kad se to svrši zabeležiće se u zapisnik, u koje je doba glasanje zaključeno, koliko je svega glasača glasalo prema glasačkom spisku, kao i sve ostalo što se odnosi na tok izbora a ranije nije zabeleženo. Svi članovi biračkog odbora potpisuće se, a svaki od njih ima pravo odvojiti mišljenje i staviti primedbu.

Član 38.

Posle svega ovoga pristupiće se otvaranju kutija i brojanju kuglica onim redom kako su kutije postavljene po čl. 10. ovoga zakona.

Prvo će se otvoriti jedna kutija i iz nje izručiti sve kuglice u jedan sud. Predsednik biračkog odbora pred svima članovima odbora prebrojava sve kuglice. Čim odbroji 100, on ih predaje članu odbora opštinskog da ih i on prebroji, a ovaj ih predaje dotičnom predstavniku kandidatske liste, da ih i on po treći put izbroji. Tako biva sa svakom stotinom, dok ne budu izbrojene sve kuglice. Zatim se odmah u zapisnik zabeleži slovima broj kutije, za koju je kandidatsku listu ta kutija primala glasove i koliko je u njoj bilo kuglica. Svi članovi odbora potpisuće se ispod ove zabeleške. Na ovaj način prebrojaće se kuglice i u ostalim kutijama. Kad se sve ovo svrši, zapisnik će se zaključiti i potpisuće ga svi odbornici, a pored toga utvrdiće se i opštinskim pečatom. Odvojena mišljenja i primedbe o radu odbora i ovde su dopuštene.

Za ovim će se zapisnik, glasački spisak i azbučni glasački spisak metnuti u zavoj i pod pečatom adresirati glavnom sreskom odnosno varoškom biračkom odboru i ostaviti na stolu biračkog odbora.

Pošto se sve ovo svrši, odbor će izići iz biračke sobe, ovu zaključiti na isti način kao i prošloga dana i postaviti stražu da čuva sobu u kojoj su izborna akta ostala, a ključ od sobe predsednik će čuvati kod sebe.

Te noći postavljena straža neće nikoga puštati u ovu sobu ni pod kakvim uslovima.

Član 39.

Sutra dan po svršenom glasanju u 7 sati pre podne svi članovi biračkog odbora sastaju se pred vratima biračke sobe, otvaraju je i ulaze u nju. Pošto se uvere, da je sve u redu i onako kako je bilo ostavljeno, vратиće sav izborni materijal opštinskom sudu (poglavarstvu odnosno uredu) i od njega uzeti natrag revers. Ako primete kakvu neurednost, oni će o tome sastaviti naročiti zapisnik, koji će sa ostalim izbornim aktima predati glavnom biračkom odboru. Zatim će predsednik uzeti zavoj spremljen za glavni birački odbor i spremi se na put da ga preda glavnom biračkom odboru. S predsednikom zajedno imaju prava poći i predstavnici kandidatskih lista ili njihovi zamenici, koji od njih žele.

Član 40.

Sutra dan po svršenom izboru u 9 časova pre podne sastaje se glavni birački odbor za svaku izbornu jedinicu u sreskom mestu, odnosno gradu ili varoši koji bira za sebe, u zgradi i sobi naročito za to spremljenoj.

U tom će odboru predsedavati jedan sudija, kojega upravni sud postavi između sudija prvostepennih i sreskih sudova, a članovi su glavnog biračkog odbora predsednik mesnog opštinskog suda (načel-

nik ili poglavar opštine) i po jedan predstavnik svake kandidatske liste.

Ako predsednik glavnog biračkog odbora na sastanak ne bi došao, njega će u predsedavanju i u daljem radu zamenjivati prvo imenovani član. Glavni će birački odbor otpočeti i nastaviti svoj dalji rad, ako pokraj predsednika ili njegovog zamenika budu na sastanku još najmanje dva člana, što će u zapisniku konstatovati.

Ako glavni birački odbor ne bi mogao otpočeti ili svršiti svoj posao, ma iz kakvih razloga, predsednik glasačkih mesta poslaće izborna akta upravnom sudu, koji će o izvršenom izboru doneti odluku.

Celokupan sastav ovih odbora mora biti objavljen u »Službenim Novinama« ili u oblasnom službenom listu, ako ga bude bilo, 20 dana posle ukaza o izborima.

Član 41.

Predsednici i oni članovi biračkog odbora, koji nose izborna akta glavnom biračkom odboru prijavljivaće se ovom i predati mu zapečaćeni zavoj s izbornim aktima i naknadnim zapisnikom, ako ga ima prema čl. 39.

O predaji i prijemu svih izbornih akata sastaviće se kratak zapisnik, koji potpisuju svi članovi glavnog biračkog odbora, predsednik i predstavnici lista ili njihovi zamenici, ako je koji od njih s predsednikom došao da preda akta.

Član 42.

Ako na dan izbora, zbog nereda, ili iz budi kakvog drugog uzroka, glasanje ne bude izvršeno na jednom ili na više glasačkih mesta, glavni birački odbor narediće odmah, da se na svim tim mestima izvrši glasanje u iduću nedelju. Na ovom glasanju postupaće se u svemu onako kao i pri prvom glasanju. Da će se naknadno glasati, predsednik opštinskog suda objaviće u dotičnoj opštini istoga dana kad mu to bude javio glavni birački odbor.

Ako se i ovoga puta na nekim glasačkim mestima ne izvrši glasanje, glavni će birački odbor, ako je to slučaj na manje od jedne trećine glasačkih mesta, izvršiti svoj posao ne vodeći računa o tome nesvršenom glasanju. Ako se naprotiv, to dogodilo na trećini ili više od jedne trećine glasačkih mesta, smatraće se kao da se nisu mogli izvršiti izbori za dotični srez ili varoš.

U ovakvom slučaju upravni sud kad se sastane, rešiće da li će se u dotičnom izbornom telu ponovno izvršiti glasanje na svima glasačkim mestima, ili opet samo u onim u kojima nije izvršeno.

Sam ovoga slučaja upravni sud ne može inače naredjivati nikakva naknadna ni ponovna glasanja u pojedinim glasačkim mestima.

Član 43.

Glavni birački odbor pregledaće sva izborna akta, koja su mu predata, doneće svoje ocene o odvojenim mišljenjima i primedbama unesenim u zapisnike i staviti, ako nadje za potrebno, svoje primedbe odnosno toka izbora na raznim glasačkim mestima.

Član 44.

Zatim će odbor prebrojati i sabrati prema glasačkim spiskovima i prema zapisnicima po broju kuglica nadjenih u kutijama na svakom glasačkom mestu koliko je svega birača glasalo u izbornoj jedinici. Ako se nadje razlike između broja glasača po glasačkim spiskovima i broja kuglica po zapisnicima,

užeće se broj glasača prema spiskovima i prema njima će se sračunati celokupni broj glasača.

Rezultat izbora u izbornim jedinicama, u kojima se biraju dva ili više članova oblasne skupštine, utvrđuje se na ovaj način: ukupan broj glasova podeli se brojem članova oblasne skupštine koji dolazi na tu izbornu jedinicu. Dobiveni broj uzima se za količnik. Liste, koje nisu dobile i toliko glasova da njihov broj ne iznosi ni 2/3 izbornog količnika ne uzimaju se u obzir pri rasporedu članova oblasne skupštine. Sa ostalim listama, ili u slučaju da ni jedna lista nema ceo količnik, onda sa svima listama, obračun se vrši ovako: ukupan broj glasova, koji je dobila svaka lista, deli se sa jedan, pa sa dva i t. d. i najzad sa cifrom koja odgovara broju članova oblasne skupštine koliko ima da izbere dotična izborna jedinica.

Od deobnih rezultata sa svih lista dobivenih ovakvim delenjem izdvoji se ukupno onoliko najvećih, koliko se u dotičnoj izbornoj jedinici ima da izbere članova oblasne skupštine. Svakoj listi pripada onoliko članskih mesta koliko je njenih najvećih deobnih rezultata tim putem izdvojeno. Ako se prilikom ovog izdvajanja deobnih rezultata desi, da ih ima jednakih na dvema ili više lista, a nema toliko članskih mesta, da bi se svima ovim jednakim deobnim rezultatima dalo člansko mesto, onda će se rešiti kockom, kojoj će se od ovih lista sa jednakim rezultatima dati neraspodeljena članska mesta i to: ako je u pitanju jedno člansko mesto, kocka će se vući za sve ove liste sa jednakim deobnim rezultatima, ako je pak tih neraspodeljenih mesta više, onda će se za svako neraspodeljeno mesto vući kocka zasebno s tim, da lista, koja na jednom vučenju dobije jedno člansko mesto, ne učestvuje u daljim izvlačenjima kocke. Kocku izvlači glavni birački odbor.

U izbornim jedinicama, koje biraju samo jednoga člana oblasne skupštine, izabran je onaj kandidat, koji je dobio najviše glasova. U slučaju jednake podelje glasova rešiće kocka, koji je kandidat izabran.

Član 45.

Glavni birački odbor objaviće rezultat izbora i izdati punomoćstva izabranim članovima koji su dužni potpisati predsednik i svi članovi biračkog odbora pa odmah predati izabranim članovima.

Ako izabrani nije u mestu, te mu birački odbor ne može odmah lično predati punomoćstvo, birački će odbor predati punomoćstvo u zapečaćenom zavoju za N. N. iz N«. nadležnoj policijskoj vlasti na revers na kom će naznačiti: »Glavni birački odbor... sreza... varoši... punomoćstvo s tim, da ga ona adresantu ili porodici preda najdalje za šest dana, formular punomoćstva propisuje Ministar Unutrašnjih Poslova.

Član 46.

O celom ovom radu glavni birački odbor vodiće tačan zapisnik iz koga će se moći videti, kako se što redom pojavilo i rešilo, sve ono što je napred određeno da se ispita i reši. Naročito će u zapisnik biti navedeno koliko je bilo svega kandidatskih lista, koja su lica na kojoj listi predložena, koliko je svega glasova koja lista dobila, i koja su lica iz koje liste oglašena za članove oblasne skupštine, dobila punomoćstva. Na zapisniku će se morati potpisati i svi članovi glavnog biračkog odbora, ali će svaki imati prava da odvoji mišljenje i stavi primedbe.

Član 47.

Ovako opremljen i potpisan zapisnik poslaće se upravnom sudu sutra dan sa svima prilogima i svima izbornim aktima, što ih je glavni birački odbor dobio sa raznih glasačkih mesta.

Član 48.

Sva punomoćstva izabranih članova oblasne skupštine overava nadležni upravni sud.

Izbor članova oblasne skupštine može se osporiti žalbom protiv zakonitosti izbornog postupka, izuzevši sastavljanje biračkih spiskova i primanje kandidatskih lista. Žalbom se može tražiti, da se izborni postupak poništi u celosti ili u pojedinim glasačkim mestima. Žalbe se mogu podnositi u roku od 14 dana pošto se objavi rezultat izbora. Žalba predana pošti na povratni receptis smatra se da je toga dana i sudu predana. O žalbama rešava upravni sud. On može ili poništiti izborni postupak u celosti ili u pojedinim glasačkim mestima, ako nadje da je žalba osnovana i da je protivzakonitost bila od bitnog uticaja na ishod izbora; ili može ispraviti objavljeni rezultat izbora, ako je završno sračunavanje izbornog posla bilo pogrešno.

Upravni sud dostavlja spisak overenih članova oblasnoj skupštini.

Član 49.

Oni, koji budu izabrani na više mesta za članove iste oblasne skupštine, imaće da se izjasne u roku od tri dana po sastanku oblasne skupštine, za koje se mesto za članove primaju. Ako to ne učine, skupština će ih oglasiti za članove onog mesta gde su dobili najveći broj glasova i rešiti, da se ostala njihova mesta popune na način izložen u narednom članu ovoga zakona.

Član 50.

Ako ma kojim slučajem ostane koje mesto člana oblasne skupštine prazno, ono će se popuniti licem, koje je na redu u onoj kandidatskoj listi iz koje je član, čije mesto ima da se popuni.

Ako su sva lica iz kandidatske liste iscrpena, dolaze na red zamenici. Ako su sva lica zamenika iscrpena, veliki župan određuje nov izbor najdalje u roku od tri dana, pošto bude izvešten od oblasne skupštine.

Član 51.

Članovi glavnih biračkih odbora, članovi biračkih odbora, izuzev predstavnike kandidatskih lista, dobivaju iz oblasne blagajnice dnevnicu. Naknadu putnog troška prima samo onaj, koji vrši službu izvan svoga boravišta.

Dnevnicu utvrđuje oblasni odbor.

Član 52.

U pogledu krivica kod oblasnih izbora i krivičnog postupka imaju se shodno primeniti dotični propisi zakona o izboru narodnih poslanika

b) Rad oblasne skupštine.

Član 53.

Oblasna skupština saziva se Kraljevim ukazom na predlog Ministra Unutrašnjih Poslova u glavno mesto oblasti svake godine za 5. novembar u svoj redovan saziv. Ukaz o sazivanju objavljuje se u »Službenim Novinama« ili u oblasnom službenom listu, ako ga bude bilo.

Veliki župan može sazvati skupštinu po potrebi u vanredne sazive, a dužan je to učiniti na zahtev oblasnog odbora ili jedne trećine članova oblasne skupštine.

U vanrednom sazivu skupština se može baviti samo pitanjima radi kojih je sazvana.

Veliki župan otvara i zaključuje saziv oblasne skupštine u ime Kraljevo.

Član 54.

Skupština bira na celu periodu predsednika, podpredsednika i sekretare.

Član 55.

Svi izbori u oblasnoj skupštini vrše se tajnim glasanjem.

Član 56.

Skupština može punovažno rešavati, ako je prisutna jedna trećina njezinih članova. Odluke se donose apsolutno većinom glasova prisutnih članova. U slučaju ravne podele glasova, predlog, o kome se glasila, odbačen je. Glas se može dati samo lično.

Član 57.

Sednice oblasne skupštine su javne.

Skupština može svoju sednicu pretvoriti u tajnu ako se tome ne protivi veliki župan. Odluke se proglašuju u javnoj sednici.

Član 58.

Članovi oblasne skupštine dužni su redovno dolaziti u sednice i učestvovati u radu skupštine.

Član oblasne skupštine ne može učestvovati u rešavanju, ako je u pitanju kakav lični neposredni interes njegov, ili njegovih srodnika do IV. stepena po krvi, a po tazbini do II. stepena zaključno.

Članovi oblasne skupštine, koji ne stanuju u mestu, gde se drže njene sednice, dobijaju iz oblasne blagajnice za dolazak i povratak putne troškove, koje će oblasna skupština odrediti. Članovi oblasne skupštine dobijaju dnevnicu za svaku sednicu, na kojoj su bili prisutni. Dnevnicu određuje oblasna skupština.

Član 59.

U sednicama oblasne skupštine imaju prava prisustvovati veliki župan i njegovi izaslanici, kao i samoupravni činovnici, koje odredi oblasni odbor.

Veliki župan i njegovi izaslanici, kao i članovi oblasnog odbora, imaju pravo govoriti kadgod traže reč od predsednika oblasne skupštine, ali ne smeju prekidati govornika.

Član 60.

Disciplinske kazne, kojima se mogu kazniti članovi oblasne skupštine ove su:

1. opomena na red;
2. oduzimanje reči;
3. isključenje najviše do 8 sednica s gubitkom dnevnice.

Prve dve kazne izriče sam predsednik, a treću oblasna skupština na predlog predsednika.

Član 61.

Ni jedan predlog oblasne uredbe, razumejući i oblasni budžet, ne može se pretresati dokle predhodno ne prodje kroz nadležni skupštinski odbor.

Član 62.

Oblasna skupština u granicama ovoga zakona propisuje svoj poslovnik.

Član 63.

Oblasna skupština je rešavajući i nadzorni organ oblasne samouprave. Ona postavlja sve samoupravne organe izuzevši one, čije je naimenovanje oblasnom uredbom ostavljeno oblasnom odboru.

Član 64.

Oblasna skupština ima pravo izdavati oblasne uredbe o svima pitanjima svoje nadležnosti.

Ona izdaje uredbe o unutrašnjem ustrojstvu i poslovanju oblasnih samoupravnih vlasti, zavoda i ustanova kao i o upotrebi oblasnih sredstava.

Oblasnom se uredbom mogu samo razradjivati zakonske odredbe, u koliko je to potrebno radi primene zakona u dotičnoj oblasti. No oblasne uredbe ne mogu se izdavati za održanje javnog mira i porotka, javne bezbednosti i javnog morala.

Lica, koja se ne bi pokoravala oblasnim uredbama, kazniće se novčanom kaznom prema imovnom stanju od 5—300 dinara ili u slučaju neimaštine zatvorom od 1—7 dana, a u težim slučajevima ili kod ponovnog istupa novčanom kaznom do 1000 dinara ili zatvorom do dve nedelje.

Izstupe iz prethodnog stava isledjuju i presudjuju po tužbi oblasnog odbora one vlasti, koje su nadležne za isledjenje i presudjenje istupnih dela.

Član 65.

Pravo predlagati oblasne uredbe ima oblasni odbor i članovi oblasne skupštine.

Član 66.

Predsednik oblasne skupštine dostavlja velikom županu radi proglašenja najdalje za pet dana tekst oblasne uredbe, koja je doneta od oblasne skupštine. Tekst mora biti potpisan od predsednika i jednog sekretara pod pečatom skupštine.

Oblasni veliki župan će zadržati od proglašenja uredbu, za koju nalazi, da nije osnovana na ustavu i zakonima. U tom slučaju on šalje takvu uredbu u roku od 14 dana računajući od dana dostave, sa svojim mišljenjem Državnom Savetu na odluku i o tome izveštava nadležnog ministra. Ako Državni Savet nadje, da uredba nije osnovana na Ustavu ili kome zakonu, ona se neće proglasiti ni obnarodovati.

Državni Savet je dužan da donosi u roku od dva meseca svoje rešenje. Ako Državni Savet ne donese rešenje u tom roku, uredba postaje izvršna.

Veliki župan dužan je pod svojim potpisom proglasiti i u »Službenim Novinama« ili u oblasnom službenom listu, ako ga bude bilo, obnarodovati oblasnu uredbu odmah po isteku roka od 14 dana, ako je nije zadržao od izvršenja, odnosno u roku od 8 dana po dostavi rešenja Državnog Saveta ili osam dana po isteku roka, u kojem je Državni Savet imao doneti rešenje.

Član 67.

Oblasna uredba dobija obaveznu snagu 15 dana po obnarodovanju u »Službenim Novinama« ili u oblasnom službenom listu, ako da bude bilo, ako uredba sama duži rok nije odredila. Dan obnarodovanja računa se.

Član 68.

Oblasne uredbe imaju obaveznu snagu i za pojedince i za vlast, ali svi sudovi, kao i Državni Savet i upravni sudovi, imaju puno pravo da cene zakonitost oblasnih uredbi u svakom posebnom slučaju, koji njima u krugu njihove zakonom određene nadležnosti dodje na rešenje.

Član 69.

Oblasna skupština rešava oblasni budžet svake godine za narednu godinu, po predlogu oblasnog odbora, koji joj se podnosi i pre svih drugih predloga. Oblasni budžet donosi se u obliku oblasne uredbe.

Ako skupština ne reši budžet u svom redovnom sazivu najdalje za dva meseca od dana saziva, produžuje se važnost starom budžetu još za godinu dana. Ako ni idućeg redovnog saziva u prednjem roku ne reši budžet, ona će se raspustiti Kraljevim ukazom. Novi izbori imaju se izvršiti i nova skupština sastati u roku od dva meseca.

U isto vreme sa budžetom podnosi se oblasnoj skupštini i završni račun poslednje istekle računске godine.

Član 70.

Naknadne kredite po hitnoj potrebi može odbor odobriti po predhodnom odobrenju Ministra Finansija. O tim naknadnim kreditima odbor je dužan podneti naročiti izveštaj oblasnoj skupštini u početku prvog narednog saziva.

Član 71.

O oblasnom budžetu glasa se po partijama. Bez odobrenja oblasne skupštine uštede iz jedne partije ili budžetske godine ne mogu se trošiti na potrebe druge partije i godine.

Član 72.

Rashodi, koji se svake godine moraju predvideti u oblasnom budžetu, ovi su:

1. svi izdaci, koji po osobenim zakonima spadaju na teret oblasti;
2. lični izdaci oblasne skupštine, oblasnog odbora, oblasnih nadležstava i ustanova;
3. materijalni izdaci za oblasnu skupštinu, oblasni odbor, oblasna nadležstva i ustanove;
4. otplata od oblasnih dugova i interesa;
5. porezi i takse, koje bi po zakonu teretile oblast kao pravo lice, i
6. izdaci za nepredvidjene potrebe.

Član 73.

Redovni su prihodi oblasti:

1. prihodi od imanja, koja pripadaju oblasti;
2. prihodi od raznih oblasnih ustanova, zavoda, preduzeća, radova i t. d.;
3. samostalni oblasni porezi i takse;
4. oblasni prirez na državni porez.

Vanredni su prihodi oblasti:

1. Primanje od prodatih oblasnih imanja;
2. Sume dobivene od zaključenih oblasnih zajmova;
3. pomoć i dotacije od države predvidjene državnim budžetom i državnim zakonima, kao i sume darovane od privatnih lica;
4. suma od isplaćenih dugovanja oblasti i dugovanih prihoda iz prošlih godina;
5. prihodi od poklona ili zaveštanja;
6. ostali nepredvidjeni prihodi u njihovom verovatnom iznosu.

Svi vanredni prihodi moraju biti predvidjeni budžetom.

Od čistog prihoda eksploatisanih šuma, ruda, vodenih snaga i drugih dobara, država će odvajati 15% i stvoriti fond, iz koga će pomagati samoupravna tela u ostvarivanju poslova iz čl. 2. ovog zakona.

Član 74.

Dokle se ne donese opšti zakon o samostalnim porezima i taksama, takve dažbine mogu biti ustanovljene budžetom a po odobrenju Ministra Finansija. Ali one oblasno takse, koje se naplaćuju za upotrebu, uživanje i iskorišćavanje oblasnih ustanova, zavoda, preduzeća, radova i t. d. propisuje sama oblasna skupština.

Član 75.

Oblasne prireze do 50% državne neposredne poreze računajući tu i državne prireze na neposredni porez, u jednoj oblasti ima pravo da razreže sama oblasna skupština. Za prireze veće od 50% potrebno je odobrenje Ministra Finansija.

Član 76.

Oblasni budžet šalje se preko velikog župana na uvidjaj odnosno odobrenje Ministru Finansija. Ministar Finansija ima pravo uneti u budžet rashoda zakonske rashode predvidjene članom 52. ovog zakona, ako se oni ne bi nalazili u budžetu nikako ili u nedovoljnom iznosu. Ministarstvo Finansija odobrava u budžetu prihoda samostalne oblasne poreze i takse (čl. 74.) prireze veće od 50% od celokupne poreze, zajmovo preko 10,000.000 dinara i otudjenje oblasnog imanja u vrednosti preko jedan milion dinara. Ministar je dužan doneti svoje rešenje u roku od mesec dana. U protivnom slučaju smatra se, da su budžet, odnosno odluka dobili izvršnu snagu.

Po prijemu ministrovog rešenja oblasni se odbor može protiv njega žaliti Državnom Savetu u roku od nedelje dana, ako nalazi da je ministar prekoračio svoju zakonsku nadležnost. Ako po ovoj žalbi Državni Savet ne donese rešenje za mesec dana, smatra se, da su budžet, odnosno odluka onako kako su rešeni od oblasne skupštine dobili izvršnu snagu.

Ako su usled toga što je Ministar Finansija uneo u budžet izvesne zakonske rashode i što nije odobrio izvesne prihode, koji su potrebovali njegovo odobrenje, postale potrebne izmene u celokupnom budžetu, te će izmene imati da izvrši oblasni odbor. Tako izmenjen budžet šalje se na uvidjaj Ministru Finansija, koji ima da čeni, da li je u svemu postupljeno po njegovim primedbama. Ministar je dužan vratiti budžet oblasnom odboru u roku od mesec dana, u protivnom slučaju smatra se, da je budžet dobio izvršnu snagu.

Član 77.

Samostalne oblasne poreze i takse, kao i oblasne prireze na državne poreze, prikupljaju organi državne poreske administracije. O načinu prikupljanja ostalih oblasnih prihoda oblasni će odbor izdati potrebne propise.

Organi državne poreske administracije od prikupljene sume od pojedinaca na ime državnog poreza, oblasnog poreza, prireza i takse moraju tačno prema procentu izdvojiti koliko od naplaćene sume pripada državi, na ime poreza i prireza i oblasti na ime oblasnog poreza, prireza i takse i ove poslednje predavati oblasnoj finansijskoj upravi najdalje do kraja meseca.

Član 78.

Svima oblasnim prihodima i rashodima rukuje šef oblasne finansijske uprave, koga bira oblast kao samoupravnog činovnika. On stoji pod onim članom oblasnog odbora, kojemu su povereni oblasni finansijski poslovi.

Šef oblasne finansijske uprave rukuje blagajnom i oblasnim računovodstvom po pravilima, koja vrede za državno računovodstvo.

Sva novčana primanja za oblast šalju se neposredno šefu oblasne finansijske uprave.

Član 79.

Naredbodavci su za izdatke po budžetu članovi oblasnog odbora svaki za svoju granu. Predsednik je naredbodavac za svoju granu i za one poslove, koji ne pripadaju ni jednoj zasebnoj grani ili o kojima je doneto rešenje na odborskoj sednici. Računopolagač je šef oblasne finansijske uprave.

Naredbe za izdatke mogu biti isplaćene samo u granicama otvorenih budžetskih kredita.

Član 80.

Završni račun izradjuje oblasna finansijska uprava u roku od šest meseci po isteku finansijske godine i podnosi ga oblasnom odboru, koji ga upućuje na pregled i odobrenje Glavnoj Kontroli. Tako pregledan i odobren račun saopštava se oblasnoj skupštini.

Član 81.

U slučaju hitne potrebe, koja se ne bi dala pokriti ni iz jednoga budžetskog kredita, oblasni odbor je ovlašćen zaključivati zajimove s prethodnim odobrenjem Ministra Finansija, u visini do jedan milion dinara.

Član 82.

Oblasna skupština propisuje uredbe o platom i penzijama samoupravnih organa, koje postavlja oblasna skupština ili oblasni odbor.

Član 83.

Oblasna skupština rešava o izdacima potrebnim za osnivanje i unapređivanje oblasnih ustanova.

Član 84.

Oblasna skupština odobrava ugovore o zajmovima i o primanju jemstva za račun i u ime oblasti.

Član 85.

Skupština odobrava ugovore o pribavljanju, otudjenju i razmeni nekretnina i pokretnina oblasti, ona odobrava sve druge akte raspolaganja, koja se na njih odnose, kao god i poravnanje (nagodbe) i odustajanja od tužbe odnosno žalbe. Ovo isto vredi za nasledja, zapise (legate) i poklone. Oblasna skupština ovlašćuje svake godine oblasni odbor, do koje sume i do koje vrednosti može raspolagati pokretninama. O upotrebi ovog ovlašćenja oblasni odbor izveštava prvu narednu skupštinu.

Član 86.

Oblasna skupština rešava o izdacima potrebnim za gradjenje puteva, željeznica i kanala i drugih javnih radova čije izvršenje u celni ili delomice spada na teret oblasti.

Član 87.

Oblasna skupština odobrava predloge, planove i predračune, za koje ona rešava kredite. Kod manjih radova oblasna skupština može ovlastiti oblasni odbor, da on odobri planove i predračune.

Član 88.

Za izvršenje većih ekonomskih i kulturnih poslova, koji bi iziskivali zajednicu u radu, mogu se dve ili više oblasti udružiti. Odluku o ovome donose oblasne skupštine po odobrenju Kraljevske Vlade.

III. Oblasni Odbor.

Član 89.

Oblasni odbor ima najmanje 5, a najviše 8 članova.

Članovi oblasnog odbora ne mogu učestvovati u raspravi i zaduživanju u predmetima, koji se tiču interesa njihovih ili njihovih srodnika po krvi do 4, a po tazbini do drugog stepena zaključno.

Odbornici ne mogu sami ni preko trećih lica sudelovati u licitacijama, zakupima ni u opšte u preduzimačkim poslovima oblasti.

Član 90.

Odbornike bira oblasna skupština na ceo period. Činovići državni i samoupravni ne mogu biti članovi odbora.

Za svakog odbornika skupština bira jednovremeno po dva zamenika, koji stupaju u dužnost po redu, kako su pri izboru naimenovani, kad se mesto njihovog odbornika konačno uprazni. Plate odbornika određuju se oblasnom uredbom početkom svakog skupštinskog perioda za taj period. Odbor ostaje u dužnosti sve dok novoizabrani odbor ne primi poslove od njega.

Član 91.

Odbor bira iz svoje sredine predsednika za sve vreme svoga trajanja. Predsednik i svaki član odbora upravlja po jednom granom samoupravnih poslova. Na koliko će se i kakvih grana podeliti samoupravni poslovi, propisuje oblasna skupština svojom uredbom. Ako se između članova oblasnog odbora ne bi moglo doći do sporazuma, koji će član uzeti koju granu, onda to pitanje rešava predsednik. Na slučaj sprečenosti predsednika odbora zastupa ga najstariji član odbora.

Odborska sednica rešava o svima pitanjima opšteg karaktera i o svima važnijim predmetima pojedinih grana. Ona može rešavati, ako je prisutno više od polovine od ukupnog broja članova odbora. Odluke se donose apsolutnom većinom glasova prisutnih članova. U slučaju ravne podele glasova uzima se, da je usvojen onaj predlog, za koji je glasao predsednik.

Član 92.

Odbor propisuje svoj poslovnik kao i pravilnike za svoje kancelarije. On odobrava pravilnike svih oblasnih ustanova.

Član 93.

Oblasni odbor je izvršni organ oblasne samouprave. On izvršuje rešenja oblasne skupštine, rukovodi samoupravnu administraciju i vodi nadzor nad svima oblasnim ustanovama i njihovim organima. On radi i u ono vreme, kad je oblasna skupština na okupu.

Oblasni odbor rasmatra i konačno odobrava ili odbacuje budžete opština, koje su u sastavnom delu dotične oblasti a čiji bi opštinski prirrez na neposrednu porezu prelazio 50%. Za prirrez preko 300% potrebno je odobrenje Ministra Finansija.

Član 94.

Oblasni odbor izdaje upustva i raspise za primenu oblasnih uredaba. U hitnim slučajevima, kada oblasna skupština nije na okupu, oblasni odbor može izdavati privremene uredbe o svima predmetima osim budžeta. Prema privremenim uredbama velikom županu pripadaju sva prava iz čl. 66. Privremene

uredbe podnose se oblasnoj skupštini prve sednice narednog saziva na naknadno odobrenje. Ako u tome roku ne bi bile podnesene, one gube važnost bez štete po stečena prava. U prvom slučaju gube važnost od prvog dana onog sastanka, računajući kada su trebale biti podnete, a u drugom slučaju od prvog dana iza skupštinskog rešavanja.

Član 95.

Oblasni odbor zaključuje pravne poslove, koji se tiču oblasti i zastupa oblast pred sudom i administrativnim vlastima. U svima tim slučajevima vrede ograničenja čl. 85. ovoga zakona.

Član 96.

Oblasni odbor podnosi oblasnoj skupštini godišnji izveštaj o svome radu i o radu svih samoupravnih ustanova. Pored toga predsednik i članovi odbora dužni su odgovoriti na sva pitanja članova oblasne skupštine, koja se tiču samoupravne administracije.

Član 97.

Odbor daje mišljenje o svima pitanjima, koja su mu upućena od strane vlade. On je dužan na zahtev velikog župana saradivati s državnim administrativnim organima, kad god tu saradnju zakon propisuje. On može saradivati po svom pristanku i u drugim slučajevima, kada to veliki župan zatraži.

Član 98.

U svim slučajevima kad je državni posao zakonom poveren oblasnoj samoupravi, oblasni je odbor dužan starati se o njegovom izvršenju po upustvima velikog župana.

Član 99.

Ako oblasni odbor odreče saradnju predviđenu u čl. 97. (druga rečenica), ili ako ne izvrši upustva u slučajevima čl. 98., nadležni upravni sud može na tužbu velikog župana kazniti odgovorne članove oblasnog odbora novčanom kaznom do 2.000 dinara.

Član 100.

Oblasna skupština ima pravo da optuži bilo ceo oblasni odbor bilo pojedine njegove članove za njihova službena dela.

Članovi oblasnog odbora, odnosno ceo odbor odgovaraju:

1. za neizvršenje uredaba, rešenja i drugih odluka oblasne skupštine;
2. za povredu zakonskih propisa i za štetu učinjenu oblasti;
3. za dela kažnjiva po opštem kaznenom zakoniku.

Za dela pod 1. i 2. sudi nadležni upravni sud, a za dela pod 3. nadležni redovni sud.

Članovi oblasnog odbora mogu biti optuženi od oblasne skupštine kako za vreme trajanja svoje službe, tako i za tri godine posle svog odstupanja.

Odluka oblasne skupštine o optuženju oblasnog odbora donosi se većinom od $\frac{2}{3}$ glasova prisutnih članova.

Za ona dela, koja sudi upravni sud, članovi oblasnog odbora mogu biti osudjeni na gubitak zvanja i na nanadu štete. U težim slučajevima mogu biti lišeni sposobnosti za vršenje javne službe, kako državne tako i samoupravne, najduže za pet godina. U slučaju da upravni sud utvrdi odgovornost za učinjenu štetu, on upućuje stvar nadležnom redovnom sudu da odredi veličinu dugovane naknade.

Za pravo tužbe građana važi član 18. Ustava.

B. SREZOVI.

I. Opšte odredbe.

Član 101.

Srezovi kao samoupravne jedinice pravna su lica i po javnom i po privatnom pravu.

Član 102.

U krug rada sreske samouprave spadaju ovi poslovi:

1. sreske finansije:
 - a) utvrđivanje sreskog budžeta;
 - b) raspolaganje sreskim dažbinama koje se na osnovu zakona daju srezovima za pokriće sreskih rashoda;
2. sreski javni radovi;
3. staranje o unapređivanju poljoprivrede u srezu;
4. uprava sreskim imanjima;
5. osnivanje i upravljanje sreskih zavoda za sirotinju i za negovanje bolesnika;
6. sreske saobraćajne ustanove;
7. zavodjenje i održavanje ustanova za štednju i kredit, uzajamno pomaganje i osiguranje;
8. pomaganje obrta (zanatstva), industrije i za drugarstva u srezu;
9. davanje mišljenja na zahtev Vlade, velikog župana i oblasne samouprave, i drugi poslovi koji budu zakonom povereni sreskoj samoupravi.

Član 103.

Organi sreske samouprave jesu sreska skupština i sreski odbor.

Član 104.

Sreska se skupština bira opštim, jednakim, neposrednim i tajnim glasanjem na četiri godine.

Izbor se vrši po istim biračkim spiskovima, po kojim se vrši izbor za oblasnu skupštinu.

Na svakih 1.500 stanovnika dolazi po jedan član sreske skupštine.

Član 105.

Broj članova određuje za svake izbore nadležni upravni sud u roku od osam dana posle raspisa izbora.

Član 106.

Za člana sreske skupštine može biti izabran samo onaj, koji ima uslove za narodnog poslanika prema prvom stavu čl. 72. Ustava, a nastanjen je u kojoj opštini dotičnog sreza najmanje dve godine do dana raspisa izbora.

Članovi sreske skupštine ne mogu biti u isto vreme sreski liferanti ili sreski predužimači.

Član 107.

Policijski, finansijski, šumarski činovnici, sudije u opšte kao i činovnici agrarne reforme i sreske samouprave ne mogu biti kandidovani za članove sreske skupštine. Ostali činovnici, koji budu izabrani za članove sreske skupštine, imaju po zakonu pravo na odsustvo za vreme dok zasedava sreska skupština.

Član 108.

Izbore članova sreske skupštine, koji će se vršiti u jedan isti dan u celoj oblasti i to u nedelju, naredjuje veliki župan.

Rešenje velikog župana obznanice se u Službenim Novinama ili u oblasnom službenom listu, ako ga bude bilo, i to najdalje tri nedelje pre izbora.

Član 109.

Kandidatske liste važe za ceo srez i moraju imati onoliko kandidata na broju, koliko broji sreska skupština članova prema propisu člana 105. ovog zakona.

Član 110.

Propisi člana 8.—52. imaju se shodno primeniti za sreske izbore.

Član 111.

Sreske skupštine saziva veliki župan u redovne sazive najmanje dva puta svake godine i to u proleće i u jesen u sedište sreske upravne vlasti.

Saziv objavljuje se u Službenim Novinama ili u oblasnom službenom listu, ako ga bude bilo.

Redovni sazivi traju najviše 15 dana.

Veliki župan može sazvati po potrebi sresku skupštinu u vanredne sazive, a dužan je to učiniti na zahtev sreskog odbora ili jedne trećine članova sreske skupštine.

Svaki vanredni saziv može trajati najviše pet dana; ovakva se skupština može baviti samo pitanjima radi kojih je sazvana.

Član 112.

Skupština bira na celu periodu predsednika, potpredsednika i sekretara.

Član 113.

Na sresku skupštinu imaju se shodno primeniti propisi čl. 55., 56., 57., 58., 59., 60., 61. i 62. ovoga zakona s time, da se mesto velikog župana razumeva sreski poglavar.

Član 114.

Sreska skupština je rešavajući i nadzorni organ sreske samouprave. Ona postavlja sve samoupravne organe izuzevši one, čije imenovanje sreska skupština prepusti sreskom odboru.

Član 115.

Sreska skupština ima pravo izdavati u granicama zakona pravilnike za otpravljanje samoupravnih poslova sresa i za unutrašnje ustrojstvo i poslovanje zavoda i ustanova sreskih kao i o upotrebi sreskih sredstava.

Član 116.

Sreska skupština rešava sreski budžet svake godine za narednu godinu po predlogu sreskog odbora, koji joj se podnosi pre svih drugih predloga. Ako sreska skupština ne reši budžet na vreme, produžuje se važnost starom budžetu još za godinu dana. Ako ni idućeg redovnog saziva ne reši budžet, onda će se raspustiti rešenjem velikog župana. Novi izbori moraju se izvršiti i nova skupština sastati u roku od dva meseca.

U isto vreme sa budžetom podnosi se sreskoj skupštini i završni račun poslednje istekle godine.

Član 117.

Na sreski budžet primenjuju se shodno propisi čl. 72. do 88., s tim, da prava, koja pripadaju Ministru Finansija, vrši veliki župan.

II. Sreski odbor.

Član 118.

Sreski odbor ima osim predsednika četiri člana. Propisi člano 89., drugi i treći stav, 90., 92., 93., 95., 96., 97. i 98. imaju se shodno primeniti i na sreski odbor.

Član 119.

Predsednik sreske skupštine je u isto vreme i predsednik odbora.

Odbor rešava poslove u svojim sednicama. Punovažna je sednica odbora, kad su u njoj prisutna najmanje tri člana. Odluke se donose apsolutnom većinom glasova prisutnih članova. U slučaju ravne podele glasova uzima se, da je usvojen onaj predlog, za koji je glasao predsednik.

Odbor propisuje svoj poslovnik i izdaje upustva radi izvršenja sreskih pravilnika.

Član 120.

Sreski odbor je izvršni organ sreske samouprave. On izvršuje odluke sreske skupštine, rukovodi samoupravnu administraciju, vrši nadzor nad sreskim ustanovama i disciplinsku vlast nad svojim organima.

On se sastaje po potrebi na poziv predsednika.

C. NADZOR DRŽAVNE UPRAVE.

Član 121.

Državna upravna vlast vrši nadzor nad poslovima oblasnih samoupravnih vlasti preko oblasnog velikog župana i posebnih stručnih organa.

Oblasni veliki župan ima pravo da zadrži od izvršenja svaku odluku samoupravnih organa, koja ne bi bila zasnovana na Ustavu, zakonima, ili oblasnim uredbama po propisima čl. 122. i 123. ovoga zakona.

Član 122.

Zapisnik svake sednice oblasne skupštine, čim bude pročitana i odobren u skupštini, dostavlja se u overenom prepisu velikom županu uz recepis.

Veliki župan može u roku od osam dana zadržati od izvršenja odluku oblasne skupštine osim oblasnih uredba, za koje je propisan postupak u čl. 66. ovoga zakona.

Oblasni odbor može protiv rešenja velikog župana u roku od 15 dana, pošto mu bude dostavljeno, izjaviti žalbu Državnom Savetu, koju će predati velikom županu.

Ako Državni Savet ne donese rešenje najdalje u roku od mesec dana od dana prijema, odluka postaje izvršna.

Odluka postaje izvršna i onda, ako veliki župan u roku od osam dana po prijemu zapisnika izvesti oblasni odbor, da nema nameru zadržati od izvršenja odluku skupštine ili čim predje 24 časa po isteku toga roka.

Član 123.

Veliki župan ili njegov zastupnik može prisustvovati sednicama oblasnog odbora i u svako vreme uzeti reč ne prekidajući člana odbora, ali nema pravo glasa.

Veliki župan može odluku odbora zadržati u roku od osam dana po prijemu prepisa zapisnika odbora sednice. Za dalji postupak važi što je u prethodnom članu u stavu 3., 4. i 5. rečeno za odluku oblasne skupštine.

Član 124.

Veliki župan ima pravo tražiti potrebna mu obaveštenja od oblasnog odbora.

Član 125.

Sreski poglavar ima isto pravo prema sreskom odboru i sreskoj skupštini, koje i veliki župan prema oblasnom odboru i oblasnoj skupštini, samo protiv njegovih rešenja pravo žalbe ide na upravni sud,

koja se predaje za upravni sud preko pošte na povratni receptis.

Član 126.

Ako pojedine poslove svoga delokruga ne bi oblast ili srez mogli izvesti svojim sredstvima, oni će o tome izvestiti Ministra Finansija. Ministar Finansija dužan je sprovesti ovaj zahtev sa svojim mišljenjem Narodnoj Skupštini na rešenje u smislu čl. 96. Ustava.

Član 127.

Ako samoupravne vlasti ne budu posle poziva nadzorne vlasti vršile one upravne poslove, koji su im osobenim zakonima naročito stavljeni u dužnost, nadzorna vlast može ih na račun samoupravne jedinice sama izvršiti.

Član 128.

Samoupravne vlasti, kao i državne upravne vlasti, obavezne su na međusobnu pravnu pomoć u svom zakonitom delokrugu.

Član 129.

Veliki župan podneće oblasnoj skupštini svake godine znanja radi izveštaj o stanju opšte administracije u oblasti. On je dužan dati zatražena obaveštenja o unutrašnjoj državnoj upravi u oblasti, u koliko se ona dodiruje sa oblasnom samoupravom ali se o tome u skupštini ne može voditi pretres ni stvarati odluke.

Isto važi i za sreskog poglavara odnosno sreske samouprave.

Član 130.

U koliko se po izuzetku, osobenim zakonima predvide zajednička nadležstva za iste struke državnog i oblasnog delokruga i u oblasti i u srezu, organih nadležstava vršeci samoupravne poslove, vezani su za odluke samoupravne vlasti.

U slučaju neizvršenja, samoupravne vlasti mogu tražiti pomoć od više državne vlasti.

Član 131.

Ako organi sreske samouprave ne bi mogli izvršiti odluke svojim silama, oni mogu tražiti pomoć od opštine, a ako ona ne bi bila dovoljna, pomoć nadležne državne vlasti.

Član 132.

Činovnici za pojedine oblasne i sreske samouprave moraju imati stručne kvalifikacije kao i državni činovnici iste vrste.

Činovnici za otpravljanje administrativnih poslova oblasne samouprave treba da su svršili pravni fakultet ili barem srednju ili stručnu školu, a za administrativne činovnike sreske samouprave, u nedostatku ovih, mogu ostati i činovnici, koji su do sada vršili te poslove ili mogu biti primljeni i opštinski činovnici, koji su to bili najmanje godinu dana.

Činovnicima oblasne i sreske samouprave sa fakultetskom spremom, ako su pre toga bili državni činovnici pa posle opet postali državni činovnici, priznaju se godine provedene u samoupravnoj službi kao da su ih proveli u državnoj službi.

Penzionerima sa fakultetskom spremom, koji su postali činovnici oblasne ili sreske samouprave, vreme koje su proveli u samoupravnoj službi računae se u godine službe i prema tome broju godina i godina provedenih u državnoj službi obračunae se penzija prema plati, koju su imali kad su penzionisani. Oni dok vrše dužnost samoupravnih činovnika neće primati penziju a biće dužni uplaćivati u penzioni fond.

PRELAZNA NAREDJENJA.

1. Ovaj zakon stupa na snagu istovremeno sa zakonom o podeli zemlje na oblasti i zakonom o opštoj upravi.

2. U roku od tri meseca po stupanju na snagu imaju se sprovesti izbori za oblasne skupštine.

3. Veliki župani dužni su da pripreme na račun oblasnog budžeta privremeno sve što je potrebno, da se mogu održati oblasne skupštine. Ministar Finansija staviće velikom županu za to potrebna sredstva iz državne gotovine.

4. Ministar Unutrašnjih Poslova propisaće svojom uredbom poslovnik za oblasne skupštine, koji će važiti dok skupština sama ne donese svoj poslovnik.

5. Odmah po konstituisanju oblasne skupštine imaće da se izabere oblasni odbor.

6. Izborom oblasnih odbora prelaze svi poslovi okružnih i županijskih samouprava koji spadaju po ovom zakonu u nadležnost oblasne samouprave na oblasnu skupštinu i oblasni odbor dotične oblasti, u kojoj se okruzi, odnosno županije nalaze.

7. U koliko bi po postojećim zakonima županijska odnosno okružna samouprava (a u Dalmaciji i Sloveniji pokrajinska) vršila nadzornu ili disciplin-sku vlast nad opštinama, ta vlast prelazi na odgovarajuće organe oblasne samouprave.

8. Isto tako prelazi sva imovina (aktiva i pasiva) okružne odnosno županijske samouprave na oblasnu samoupravu. Okružni odnosno županijski prirezi i samostalni porezi prikupljaće se na račun oblasne blagajne.

9. Okružni odnosno županijski (pokrajinski) samoupravni činovnici postaju činovnici oblasne samouprave i vršiće svoje funkcije po upustvima oblasnog odbora. Činovnici, koje oblasna skupština ne bi utvrdila, stavljaju se u penziju, ako su stekli na to prava prema ranijim propisima.

Činovnici u županijama bilo samoupravni bilo državni kao i činovnici kod pokrajinskih uprava smatraju se kao državni činovnici. Od njih postaju samoupravni činovnici samo oni, koje oblasna ili sreska samouprava bude uzela u svoju službu.

10. Ako bi se pojedini okruzi ili županije povodom podele zemlje na oblasti cepali na dve ili više oblasti, njihova imovina će se proceniti i podeliti na dotične oblasti prema prosečnom odnosu broja stanovnika i veličini zemlje, koliko dolazi na koju oblast.

Sporove, koji bi iz toga nastali rešava konačno izabrani sud, sastavljen od dva predstavnika svake oblasti, koja izabere odbor dotičnih oblasti i jednog od ovih predstavnika izabranog člana redovnih ili upravnih sudova.

11. U roku od pet meseci posle izbora oblasnih skupština imaće se izvršiti izbori za sreske skupštine i sreske odbore po propisima ovoga zakona.

12. Tamo gde sreska samouprava za sada ne postoji, veliki župan dužan je po savetovanju sa oblasnim odborom pripremiti za račun sreskih budžeta sve što treba da se mogu sastati sreske skupštine, a Ministar Unutrašnjih Dela propisaće privremeni poslovnik za sresku skupštinu, koji će važiti dotle, dok skupština sama ne donese svoj poslovnik.

13. Propisi tačkaka 5., 9. i 10. prelaznih naredjenja imaće se shodno primeniti na srezove.

14. Gde nema organizovanih opština, pobrinuće se nadležna sreska vlast blagovremeno za nabavku sreskih pečata.

15. Gde opštinskog odbora nema, vršiće funkciju opštinskog odbornika u biračkom odboru birač, kojega odredi Prvostepeni sud.

16. Do organizacije upravnih sudova poslove njihove po ovome zakonu imaju vršiti redovni apelacioni sudovi za oblasno sedište.

17. Propis člana 93. u pogledu prireza preko 300% ne važi za godinu 1922.

Predsednik Miša Trifunović: Gospodo, staviću ovaj izveštaj na glasanje. Ko je za to da se ovaj izveštaj primi neka izvoli sedeti, ko je protiv neka digne ruku. (Većina sedi.) Objavljujem, da je izveštaj primljen.

Prelazimo, gospodo, na dnevni red. Na dnevnom redu je kao prva tačka produženje načelne diskusije o projektu zakona o podeli zemlje na oblasti.

Ima reč g. Hohnjec, koji se prijavio za reč. (Glasovi: Nije ovde.) Na redu bi bio da govori g. Moskovljević, ali ni on nije ovde. Ima reč g. Svetislav Popović.

Dr. Svetislav Popović: Gospodo poslanici! Vreme, u kome valja Zakonodavni Odbor i Narodna Skupština da pretresu zakonski predlog, koji sada raspravljamo, tako je kratko, da ću morati u najkraćim potezima da govorim o zakonskom projektu i da se ograničim samo na ono, što je najnužnije, da se povodom ovog zakonskog projekta kaže.

Ja ne bih uzeo reč o ovome zakonskom projektu, kad bih se mogao s njim u celosti složiti. Način i brzina, kojima je ovaj zakonski projekat izrađivan, doneli su sa sobom, da zakonski projekat u pojedinostima sadrži i takvih odredaba, koje, držim, da su trebale izostati. Jedna od tih odredaba jeste ona, kojom se u čl. 1. zakonskog predloga u tački 25. i 26. kreiraju oblasti grada Beograda i oblasti grada Zagreba. Ja mislim, da je u ovaj zakonski predlog odredba o kreiranju oblasti ušla pogrešnim interpretiranjem Ustava, da je sastavljač zakonskog predloga polazio sa stanovišta, da je potrebno da se cela teritorija podeli na oblasti, da naš Ustav po prilici glasi onako kao što i srpski Ustav od 1903., da se cela teritorija razdeli na okruge, okruzi na srezove, a srezovi na opštine.

Medjutim naš Vidovdanski Ustav ne predviđa toga. Vidovdanski Ustav predviđa samo toliko, da se funkcije vlasti vrše po opštinama, srezovima, okruzima i oblastima. Odatle se ne mora nužno izvesti konsekvencija, da se mora cela teritorija podeliti na opštine, na srezove, na okruge i na oblasti. Odatle se može izvesti ta nužna konsekvencija, da je potrebno celu teritoriju podeliti na takove jedinice, u kojima se može vršiti funkcija opštinska, sreska i oblasna. Medjutim za vršenje pojedinih funkcija nije nužno da se podeli teritorija na jedinice. Mogućno je da postoje pojedine jedinice, koje su administrativno, ekonomski i kulturno toliko jake, da mogu savladati ne samo one funkcije, koje mogu manje opštine da savladaju, one funkcije koje su zajedničke svima opštinama, nego i one bilo samoupravne i državno-upravne, koje bi se inače imale vršiti preko sreskih bilo samoupravnih ili državno-upravnih ili preko oblasti samoupravnih ili oblasti državne uprave.

Ne vidim nikakvu državnu potrebu, da se cela državna teritorija podeli na oblasti. Vidim potrebu, da se podeli na opštine, ali ako se pojedine opštine izdvajaju iz opšteg sklopa u tokioj meri, da mogu same za sebe savladati sve funkcije, koje inače mogu

malene jedinice, ako se udruže u srezove i oblasti, onda je sasvim moguće, da tako kvalifikovane opštine budu neposredno pod centralnom vlasti t. j. da ne budu u sastavu nikakve oblasti.

Zbog toga držim, da nije bila nikakva ustavna nužda, da se formira oblast grada Beograda i oblast grada Zagreba. Ja držim, da je formiranje tih oblasti — pošto nije nikakva ustavna nužda — vrlo pogrešno iz administrativnih razloga. Uzmite oblast grada Zagreba, kako je predviđa vladin projekat, imala bi se proširiti na gradsku teritoriju opštine zagrebačke; imali bismo u opštini zagrebačkoj na istoj teritoriji dve vlasti, imali bismo opštinsku vlast i oblasnu vlast, a možda čak i sresku vlast! I sve te tri samoupravne vlasti birali bi isti izbornici po istom izbornom sistemu. Samo bi bila razlika ta, što bi osnovna samoupravna jedinica, naime opštinski odbor — ako ostane današnji zakon o uredjenju opština za Hrvatsku, — imao pedeset članova, što bi sreska skupština zajednički imala oko sedamdeset članova, a što bi oblasna skupština na stanovništvu od 100.000 duša imala 50 članova. Sad bi 50 članova opštinskog odbora bila samoupravna vlast u najnižoj instanci, a u najvišoj instanci bila bi oblasna skupština samoupravna vlast, koja bi sadržavala 50 članova, iz koje bi trebalo da birate oblasni odbor. Ja ne znam, kakve bi funkcije vršio, kad već imate jednu potpunu, organizovanu vlast da vrši sve one funkcije, koje bi imao da vrši oblasni odbor.

Možda će neko da prigovori tome to, da ovaj zakonski projekat, o kojemu mi raspravljamo, predviđa, da će se o gradskim oblastima doneti poseban zakon. Ja držim, da je to po Ustavu nemoguće i to nemoguće je iz razloga, jer Ustav predviđa zakon o uredjenju oblasti i on ne povlači razliku između seoskih i gradskih oblasti. Po Ustavu nema dve vrste oblasti, nema seoskih i gradskih oblasti. Ustav povlači razliku o uredjenju seoskih i gradskih općina, što je potpuno razumljivo i jasno, ali ne poznaje razliku o uredjenju gradskih i seoskih oblasti. Zbog toga držim, da bi posebno uredjenje gradskih oblasti bio jedan izuzetak.

Osim toga imao bi taj put da se donese poseban zakon o uredjenju gradskih oblasti i drugu pogrešku, a to je, što je vlada po čl. 135. Ustava bila dužna da zakonski projekat o samoupravama, o opštoj upravi i o razgraničenju zemlje na oblasti donese u roku od 4 meseca. Medjutim medju zakonskim projektima, koje smo mi dobili na rešavanje, nismo dobili zakon o uredjenju gradskih oblasti i zato ja držim, da se vlada nalazi u tom položaju, da mora napustiti ideju o posebnom regulisanju nekih gradskih oblasti.

Što se tiče oblasti grada Beograda, ta oblast imade izvesnih odstupanja od oblasti grada Zagreba u toliko, što se oblasti grada Beograda uz gradsku teritoriju pridjeljuju još i druge izvesne teritorije, na ime tu je Vračarski srez, zatim gradska opština Zemunska i neke opštine s one strane Save i Dunava, na ime opština Bežanijska sreza Zemuskog, županije Sremske i opština Ovčanska i Borčanska, sreza Pančevačkoga, županije Baranjske.

Ja mislim, da u toj formi ne bi bilo dobro uredjenje gradskih oblasti. Ja bih potpuno razumeo i odobrio, što se opštine Zemunska, Bežanijska, Ovčanska i Borčanska prisajedinjuju Beogradskoj opštini i mogu izjaviti, da je to želja stanovništva dotičnih opština da dodju u sastav Beogradske opštine, da se teritorij Beogradske opštine protegne

preko današnjih svojih granica i na one krajeve, koji su ekonomski nerazdružno spojeni sa Beogradom. To bi mogao svako razumeti i odobriti.

Medjutim, kad bi se ostavilo ovoj samoupravnoj jedinici najnižoj — opštini — da postoji u budućnosti, da postoji opština Beogradska, Zemunska i toliko sreskih opština, pa da sačinjavaju jednu oblast, onda bi sve druge opštine osetile i nehotice i postale bi svesne, da su došle u jedan položaj, u kojemu su majorizirane od jedne opštine, a od opštine Beogradske, koja može da se rukovodi isključivo svojim interesima. Medjutim moje je mišljenje, da te opreke nema u interesima, da se interesi Beograda potpuno pokrivaju sa interesima njegove okolice i kad je tako, onda treba povući konsekvencije i treba formulirati jednu opštinu na celoj teritoriji, na kojoj se misli obrazovati oblast grada Beograda. Toliko sam imao da kažem u pogledu gradskih oblasti i držim, da bi bilo ispravnije i tačnije, kad bi se teritorije, koje su namenjene oblasti grada Beograda i grada Zagreba, uopšte izlučile iz ovoga zakona i kad bi se uređenje uprave u toj teritoriji prepustilo onome zakonu, koji ćemo naročito doneti, a to je zakon o upravi i samoupravi gradova.

Što se tiče ostalih oblasti ja ne bih imao mnogo da dodam onome što je vrlo poštovani izvestilac izložio, kada je prikazao ovaj zakonski projekat u onome slučaju, da su ona načela, koja je g. izvestilac napomenuo, da su ta načela provedena u onome zakonskom projektu. Medjutim to nije tačno, a nije tačno možda iz neobaveštenosti, a možda iz brzine kojom je ovaj zakonski projekat radjen. Zbog toga neka mi bude dozvoljeno da upozorim na neke nepravilnosti projekta, u koliko se tiču krajeva čije prilike ja poznajem možda bolje nego ostali članovi Zakonodavnog Odbora. Odredba ustavna glasi tako, da se oblasti imaju formirati prema geografskim, ekonomskim i socijalnim prilikama. Ja ću da na pitanje nekih tipičnih oblasti pružim dokaze o tome, da ovaj zakonski projekat nije vodio dovoljno računa o tome i dozvolite mi, da počnem sa oblasti koja je najbliža, a to je sa Sremom. Srem sačinjava jednu geografsku celinu, koja je ogradjena rekama Savom i Dunavom prema severu, istoku i jugu. Jedino gde je Srem otvoren — gde nema geografske medje, to je prema zapadu, prema Slavoniji, prema županiji virovitičkoj i prema županiji požeškoj. Govori se mnogo o tome, da nas reke spajaju, da reke nisu za to, da formiraju neke granice, nego da one služe tome da saobraćavaju u životu izmedju sveta, koji živi s jedne i s druge strane reke. I to je, gospodo, tačno, ali to je tačno u izvjesnoj meri. Sve ono, što nas spaja, sve ono nas ujedno i rastavlja i onako isto kao što nas reke spajaju onako isto reke nas i rastavljaju, to jest čine jednu smetnju, jednu teškoću u životu a naročito u saobraćaju, teškoću koju treba savladati a da se može izmedju stanovništva, koje živi s jedne strane jedne reke i stanovništva, koje živi s druge strane reke, komunicirati potpuno nesmetano i da se može razviti onaj nesmetani život, koji je potreban, da možemo uspešno razvijati jednu samoupravnu jedinicu. Medjutim Dunav to je takva smetnja, koja se ne da savladati snagom pojedince, koja se ne da savladati snagom jedne opštine, koja se ne da savladati ni snagom jednoga sreza pa ni oblasti, nego za savladjivanje takve zapreke traži se mnogo veća snaga, a to je snaga jedne države i zbog toga je bilo pogrešno u zakonskome projektu, kad je vlada predložila, da se srez staropazovački odvoji od ostalog Srema i da se spoji sa po-

tiskom oblasti. Srez staropazovački nema sa potiskom oblasti nikakve veze osim Dunava, a Dunav je tako nezgodna i teška veza, da se ne da savladati ni snagom oblasti, ni snagom dotičnog sreza. To je smetnja, koja se da savladati samo snagom jedne države. A izdvojiti jedan deo Srema i pripojiti ga sa jednom oblasti, sa kojom ne može ni na koji način da komunicira, to je jedna nepravda, koja bi se učinila jednome stanovništvu bez ikakve koristi za opstanak stanovništva, koje bi imalo da dodje u ovaj srez potiske oblasti. Isto tako je, gospodo, pogreška bila odvojiti zemunski srez od ostaloga dela Srema i podeliti mu neku posebnu sudbinu. Svi mi Sremci bez razlike želimo — i ja molim Zakonodavni Odbor, ako je moguće da tu našu želju uvaži — a to je, da sve krajeve i sve srezove Sremske pripoji sa krajevima severne Srbije u jednu samoupravnu oblast, kojoj će biti sedište tamo, gdje god odredite, po mogućnosti u Beogradu. Ali, gospodo, nezgodno je, da se odvoji jedan deo Srema, da se zadovolji želji samo jednog dela Srema, a da se ne zadovolji želji celoga Srema. I koliko god mi iz ove bliže okoline, specijalno iz zemunskog sreza toplo želimo, da se spojimo u beogradsku oblast, to nam je kako vidimo nemoguće učiniti, ako se beogradskoj oblasti ne pripoji i ostali deo Srema. Ustav je ispravno odredio, da se ima voditi računa o geografskim obzirima. Isto tako je Ustav zamišljao samoupravne jedinice, koje će voditi računa o ekonomskim interesima: I kad god govorimo o ekonomskim interesima, onda moramo voditi računa o tome, da je naša zemlja agrikulturna i da je stanovništvo Srema većinom zemljoradničko. I kada pogledate kartu Srema, onda ćete videti, da ako hoćete tu geografsku i administrativnu jedinicu kroz vekove sada da delite, to možete Srem da delite od vododelnice. Vododelnica Srema je Fruška Gora. Sliv vode iz Fruške Gore ide u Dunav a južno ide od Crvenog Čota, tog najvišeg dela Fruške Gore u dva smera prema istoku i zapadu. Na istoku formira ovu nizinu jugoistočnog Srema a na zapadu formira nizinu Spačvu i Bosut. Gospodarsko napredovanje Srema moguće je samo u onom slučaju, ako se vodi računa o tim geografskim prilikama i ako se zemljište u Sremu ameliorira. Privredna kultura u Sremu napredovala je toliko, da je naša snaga stvorila tamo jaku amelioracionu zadrugu, da su obrazovane organizacije, koje su taj teren Srema, koji je podvrgnut poplavama, isušile odnosno da rade na tome, da celo to zemljište privedu kulturi, a to je moguće samo na taj način, ako se celokupni taj teren tretira kao jedna celina. Onaj, koji bi podelio administrativno Srem negde prije Fruške Gore ili prije Mitrovice, taj bi onemogućio gospodarsko napredovanje Srema isto tako kao i onaj, koji bi podelio Srem usred onoga poplavnog terena Bosuta i Spačve. I zbog toga ja sam, gospodo, našao za potrebno, da svratim pažnju Zakonodavnog Odbora na to, da nije umesno i opravdano, da se mimo želje sremskog stanovništva i mimo vitalne i gospodarske interese vrši jedna podela zbog toga, što, kako je rekao g. izvestilac, to zahteva situacija u Vojvodini. Gospodo, ako situacija u Vojvodini zahteva, da se 200—300.000 Sremaca spoji sa Vojvodinom, onda vodimo računa o toj situaciji. Spojimo čitav Srem sa Vojvodinom. Tome neće i ne može da bude prigovora. (Ljuba Jovanović: Imali bismo 1.200.000 duša.) Jest, 1,200.000 duša i od toga ne možemo da pravimo jednu oblast. Ali možemo da provedemo dve oblasti. I ako treba da se Bačka podeli — da govorim onako srpski i javno —

ako Bačka treba da se podeli, gospodo, onda Bačku možemo podeliti na taj način, što ćemo jedan deo Bačke spojiti sa Sremom, a drugi deo spojiti sa Slavonijom. Ja držim, da je na taj način moguće formiranje dve vitalne oblasti, dve oblasti, koje će biti formirane tako, da neće imati nužde jedan čovek da putuje u Novi Sad, jer su mu potpuno nepodesne komunikacije; da nećemo imati jednu oblast u kojoj će sedišta biti ecentrično izvan glavne pruge, izvan saobraćajne pruge, nego da ćemo imati dve oblasti, od koje će se jedna osnivati na Dunavu i prvorazrednoj pruzi Subotica—Osijek, a druga oblast koja će biti zasnovana na Savi, Dunavu i Tisi. Ja mislim, da bi na taj način mogli zadovoljiti ovo što želimo da zadovoljimo ovim zakonskim projektom, a da se ne ogrešimo o ekonomske interese i potrebe Srema.

Gospodo, pri podnošenju zakona o podeli zemlje na oblasti valja voditi računa o tome, da pred nama nije jedna tabula rasa i geografska karta, nego da mi faktički ne delimo zemlju, već da mi administrativno delimo stanovništvo. Nisu zemlje onaj predmet na kome će se administrirati, nego su zemlje predmet koji treba da se administrira. I, gospodo, kad govorimo o zemljama, onda moramo voditi računa o njihovim svojstvima i potrebama onako isto, kao što smo vodili računa o svojstvima zemlje, kad smo hteli da delimo zemlju. Osim geografskih obzira moraju se uvažiti i drugi vrlo važni obziri, a to je život u prošlosti, koji je ostavio mnogo tragova. Mi ne možemo raskrstiti sa prošlašću preko noći, mi moramo voditi računa o tradicijama, koje postoje i o stanju koje se zateklo i odatle moramo poći.

Vi, gospodo, ne smete gubiti iz vida, da osim državnih veza, koje nas danas spajaju, postoje takodje veze iz prošlosti, te veze ne možemo nazvati austrijanštinom, nego veze gde su po sredini moralni i ekonomski interesi i potrebe zemlje. Uzmite na pr. da po pojedinim pokrajinama naše zemlje postoje izvesne privredne javnopravne organizacije, na pr. da postoje u bivšem Krajiškom području, počevši od Srema pa do Primorja, imovne opštine, organizacije ekonomske, koje su regulisale potrebe stanovništva i to organizacije na potpuno samoupravnoj oblasti. Onaj, koji bi podelio Srem na dva komada, taj bi počepao jednu takvu organizaciju, koja je vršila jedan dobar deo javne uprave i koja je pokazala vrlo velike koristi za naš narod. On bi jednu snagu u našoj administraciji koja postoji uništio, prekinuo i ništa ne bi dao novo. Ja držim, da bi to bilo štetno i da nije potrebno, da se tako postupa i da bismo mogli postupati tako samo onda, ako bi postojali najvažniji državni razlozi.

Ja na pitanje Vojvodine ne gledam onako crno kao što gledaju mnoga gospoda. Ja držim, da ova naša država i njezino demokratsko uređenje daje svima u ovoj državi, ne samo našoj naciji nego i ostalim narodnostima, više nego što su imali u prošlom režimu i nego što daje režim današnji koji postoji, specijalno da govorim, u Mađarskoj. Ja držim, da će demokratsko staranje naše države, da će ispravna i demokratska administracija toliko pružiti drugima narodnostima, da neće biti potrebno; da se ljudi ikakva iridenta. Ja držim, da treba što više onaj naš svet u onim krajevima, koji je mnogo patio od tuđinske vlasti i koji sam nije nikada vršio vlast i koji svoj položaj i vlast precenjuje, da taj narod treba uputiti na to, da u ovoj državi treba saradjivati sa svima onima, koji ovu državu vole i koji se kreću u onim granicama, koje postavlja centralna vlast, cen-

tralni parlamenat u ovoj državi. Ja držim, da naš narod treba upućivati na jednu intimnu, jaku i ozbiljnu saradnju, naravna stvar u granicama naših nacionalnih ideja i ideala, sa narodnostima, koje postoje u Vojvodini. Ja se bojim, da ovo popunjavanje iz Srema onoga, što u Vojvodini fali, da to popunjavanje neće naići u Vojvodini na razumevanje i da se neće to u Vojvodini shvatiti kao odobravanje jedne politike, koja je išla za tim, da se zadrže one tradicije koje su postojale u našem narodu onda, kad smo bili pod tuđinskom vlašću. To su tradicije ekskluzivnosti, gonjenje svakoga od sebe koji ne misli potpuno kao Srbi, koji žive u onim krajevima.

Ja bih hteo da upozorim, da su se takve pogreške dogodile i u drugim nekim oblastima onih krajeva, koje ja bolje poznajem. Šta više, u pogledu tih drugih oblasti redakcija odbora odnosno ono što nam odbor predlaže, ja vidim razloga nekakvom pogoršavanju vladinog projekta. Vlada je predvidela, da se u Hrvatskoj formira oblast krajiška, da se formira oblast zagrebačka, oblast varaždinska, oblast slavonska. Po vladinom projektu oblast krajiška proteže se na celokupno područje nekadanje Banije. Ono isto, gospodo, što sam govorio o jedinstvu Srema, to isto važi u pogledu jedinstva Banije. Onaj svet, gospodo, tamo oseća se kao neka uža celina, kao jedna jedinica i cepanje Banije na dva dela osećaće onaj svet kao neku nepravdu, kao neko nasilje, koje se nad njim vrši. Želja toga sveta je nesumnjivo ta, da cela Banija ostane u svojoj celini, da pripadne jednoj oblasti i to onako kako je bilo predviđeno u vladinom projektu. Ja znam, gospodo, da se s druge strane želi i da važni razlozi govore za to, da se oko Zagreba formira jedna jaka oblast i da se misli; da u tu jaku oblast treba da spada i područje Banije. Što se tiče prvoga dela, gospodo, ja bih se lično s time složio u toj meri, ja bih šta više bio za to, ako je ikako moguće, da formirana oblast udovolji u nacrtu pododbora toj želji, da se oko Zagreba formiraju dve oblasti, pa ako te dve oblasti žele da im sedišta bude u Zagrebu, neka im bude u Zagrebu. (Dr. Janko Šimrak: Zašto ne tri oblasti?!) Ako bi bilo moguće i tri oblasti, onoliko oblasti koliko je moguće. Ali ja ne vidim mogućnosti za tri oblasti, ja vidim mogućnosti samo za dve oblasti. Koliko mogu da ocenim raspoloženje onih, koji treba da spadaju u područje pojeđinih oblasti, ja držim, da ne bi bio broj onih, koji žele, da bude središte u Zagrebu i da bi se mogle formirati tri zagrebačke oblasti. G. Šimrak je čuo kao i ja peticije iz Hrvatske u kojima se traži, da bude sedišta u Varaždinu. (Dr. Šimrak: Šalju peticije, koje je samo jedan čovek potpisao.) Dozvolite, g. Šimrače, vi niste bili u Hrvatskoj nego ste bili na putovanju izvan Hrvatske. Ima faktički i mi svaki čas čujemo peticije i ovde nas izveštava g. predsednik, da stižu peticije iz pojeđinih krajeva Hrvatske, da se ti i ti krajevi pripoje oblasti sa sedištem u Zagrebu, ili sa sedištem u Sušaku, ili da središte oblasti bude Karlovac, ili da središte oblasti bude Varaždin. Isto tako ima peticija za Belovar, ima čitavih srezova koji traže, da se ne pripoje oblasti zagrebačkoj nego oblasti slovenačkoj. G. poslanice ima takvih peticija.

Ja bih bio za to, da se formiraju dve oblasti zagrebačke, ne zato što bi to bila administrativna potreba, jer ja držim, da se može toliko isto administrirati iz Varaždina kao i iz Zagreba. Ja ne vidim dakle, da je Zagreb isključivo jedno takvo mesto, odakle bi se mogla vršiti dobra i pravilna administra-

cija. Ja bih se mogao složiti sa dve oblasti zagrebačke što bih hteo da se na taj način dokumentuje, da oni prigovori koji se stavljaju u pravcu tome, da se žele zanemariti gospodarski i privredni interesi, ne stoje. Formiranje dveju oblasti sa središtem u Zagrebu bio bi najjasniji dokumenat, da se vodi računa ne samo o privrednim interesima nego i o privrednim aspiracijama i privrednim željama. Imade sveta, koji misli i izgleda mi, u privrednim hrvatskim krajevima postoji uverenje, da će ova administrativna podela biti kadra da utiče na te privredne interese. Ja mislim, da neće. Nije važno, gospodo, kako stvari stoje nego je važno u politici kako stvari izgledaju. Ali čini mi se u Zagrebu izgleda, da bi bili privredni interesi oštećeni, ako se ne bi oko Zagreba skoncentrisalo što više teritorija. Omogućeno je to na taj način, što ćemo formirati dve oblasti, koje će se grančiti sa opštinom zagrebačkom i ako one nadju za potrebno, da im bude sedište u Zagrebu, neka im tako i bude. Ali te oblasti mogu odlučiti, da im bude i drugo središte. (Dr. Korošec: I u selu.) Da, g. Korošec, ja mogu zamisliti, da i u svakom selu bude oblast. Ja sam, gospodo, video, da su se mogli u oblastima formirati veliki centri tamo gde nisu od početka bili razvijeni, nego da po prirodi zgodno leže, da ih život razvio u velike gradove. Razumljivo je, da će političke orijentacije doneti takve promene, da će mnoga mesta, koja su za vreme tuđinske uprave bila sprečavana u razviću, danas moći da se razvijaju. I moguće je, da jedno od tih mesta bude jedno selo. To je isto tako moguće. g. Šimračić, da to bude Tovarnik ili Bukojeveci. Ja sam za to, da se zadovolje te želje samo u toliko u koliko je ono stanovništvo, koje ima da dodje u te oblasti, sporazumno s time.

Sad, gospodo, što se tiče stanovništva Banije, kod njega taj sporazum ne postoji. Stanovništvo Banije vidi da njegovi privredni interesi vezuju ga prema moru i stanovništvo Banije želi, da bude u saobraćaju sa takvom oblasti čija će osnovica biti Jadransko More i mi, gospodo, o tome moramo voditi računa, a vodeći računa o tome mi ćemo se morati vratiti onom prvobitnom projektu vladinom.

Isto tako, gospodo, bio je i drugi jedan pokušaj u pododboru da se zadovolji tim željama i srez pakrački i daruvarski, koji su bili u prvobitnom vladinom projektu zamišljeni i dodeljeni u zagrebačku oblast i srezovi su po projektu pododboru imali biti dodeljeni oblasti zagrebačkoj. Medjutim na taj glas došle su silne predstave iz tih krajeva i te predstave motivisale su time, da su ta dva sreza gospodarski, privredno i administrativno (Dr. Šimrak: I politički i istorijski!) sastavni deo one privredne jedinice iz koje ima da se formira oblast osječka. (Dr. Šimrak: Vi ste Jugosloven i govorite kao Jugosloven! Napadnite radikale, koji hoće da Hrvati nemaju tamo toliko sigurnosti!) Gospodin dr. Šimrak mene nije razumeo, ili me nije hteo razumeti. Ja na tu stvar ne gledam plemenski, nego na tu stvar gledam privredno i onako kako privredni interesi Hrvata u Sremu zahtevaju orijentaciju prema Beogradu i kako privredni interesi i Hrvata i Srba u daruvarskom srezu zahtevaju orijentaciju prema Oseku, a privredni interesi stanovništva u Baniji orijentaciju prema Jadranskom Moru. Ja ne mogu izmeniti ono što postoji i kazati, da ti svi interesi gravitiraju prema Zagrebu, kako to hoće g. Šimrak, jer se to ne može u jednoj agitaciji nadomestiti i stoga Zakonodavni Odbor i Vlada moraju voditi računa o kri-

voj argumentaciji, kojom se služe oni, koji su protiv celog ovoga sistema i koji se služe tom krivom argumentacijom da se prikažu kao da neko hoće da zapostavlja nečije privredne interese. To je, gospodo, u glavnom ono što sam imao da kažem u načelnoj diskusiji o vladinom projektu zadržavajući pravo, da kad ovaj zakonski projekat u specijalnom pretresu dodje da podnesem i konkretne predloge u smislu ovome moleći Zakonodavni Odbor, da se ovi nedostaci isprave.

Potpredsednik **Fehim Kurbegović**: Ima reč g. izvestioca Ljuba Jovanović.

Izvestilac **Ljuba Jovanović**: Gospodo, ja ću samo u kratko odgovoriti na prigovore, koje je izneo g. Popović na predlog pododboru. I to da bi jasnije bilo, ja ću se zadržati na onim prigovorima koje je g. Popović učinio u pogledu Srema, jer to je, kako sam ja razumeo, bio glavni cilj u njegovom govoru; zato treba da se na to i osvrnem. Pre svega g. Popović kazao je kako član 95. Ustava određuje one elemente, po kojima se ima izvršiti podela. Ja imam da kažem, da sem toga član 95. ima i drugih propisa, koji su isto tako važni, a o kojima treba voditi računa, a o kojima smo mi vodili računa. Ali g. Popović iz čl. 95. uzeo je samo jedan jedini element, a to je privredne i prirodne prilike i on je dokazivao, da je Srem jedna privredna i prirodna sredina i da se to mora uzeti u obzir. Dakle, moram pre svega da kažem, da Srem nije jedna celina. G. Popović je i sam kazao, da ima nešto što razdvaja Srem, da je to orografija, da je to Fruška gora i g. Popović je pokušao da dokaže, da je greh razdvajati Srem.

Ja moram pre svega ovo konstatovati. Kad pogledaš na istoriju, ja ne znam kad je upravo Srem bio jedna zasebna celina, sem ako izuzmemo poslednjih 50 i nekoliko godina. Pre toga da je Srem bio jedna zasebna celina — ne znam. (Dr. **Janko Šimrak**: On je bio u Hrvatskoj i Slavoniji!) A, to ide do Sušaka i do Sutle, ali da je on bio jedna zasebna jedinica u toj većoj jedinici, to je on postao tek od administrativne podele pre 50 godina.

Drugo, ja mislim, da se g. poslanik nije morao zadržavati na onom predlogu, da se Staropazovski srez doda Potiskoj oblasti preko Dunava. Sadašnje saobraćajne prilike na Dunavu na tome mestu tako su još nerazvijene, da je pododbor našao razloga da izmeni prvobitni predlog. Ali ako to vredi za Dunav između Banata i Srema, to ne vredi za Dunav između Bačke i Srema, niti za Savu između Srema i Severne Srbije. Saobraćaj između Zemuna i Beograda i istočnog Srema i njegove okoline tako je čest i veliki, da se možda u velikom svetlu može naći i češći saobraćaj, ali prema današnjim prilikama taj je saobraćaj veoma živ i ovo mostova i brodova što ih ima na Savi dovoljno spajaju te delove naše države. A što se tiče Severnog Srema, u kakvoj je vezi Petrovaradin i ona okolina sa Novim Sadom, to je svakome poznato. To je onaj privredni element, koji se pominje u čl. 95. Ustava. I ako mi hoćemo, gospodo, da stvorimo jedan udoban, jedan napredan materijalni život, koji ima da bude podloga i ovom moralnom i intelektualnom nacionalnom našem životu, onda koliko god možemo treba da vodimo računa o tome momentu, a u tom pogledu Srem nije jedna celina.

G. Popović je govorio o željama Sremača. Ja verujem, da je gospodin govorio o onome što je njemu poznato, ali se vidi, da je njemu poznata samo želja jednog dela Srema, specijalno ovih Sremača na

jugoistoku. Oni ostali delovi Srema ne traže ono što je predstavio g. Popović. Ovde je materijal o tome i mi ga možemo izneti. Stanovništvo srezova Županjskog i Vinkovačkog u mnogini peticijama svojim dalo je izraza želji, da bude sastavljeno sa Osekom, motivišući to naročito razvijenim saobraćajnim vezama i mnogobrojnim drugim privrednim vezama, ta dva sreza sa Osekom i ostalim krajevima, koji gravitiraju ka Oseku. To vredi i za jedan izvestan deo stanovništva u vukovarskom srezu. Što se tiče ostalih krajeva, koliko je meni poznato, tu stoji ovako: Ima krajeva koji bi rado bili da dele sudbinu Zemuna, ima opet krajeva koji bi rado delili sudbinu Šapca, a ima ih koji bi delili sudbinu Novoga Sada. Jedna velika većina je svesna, da i svaki kraj i svaki građanin ima svojih velikih dužnosti prema zadacima otadžbine i u tome pogledu oni se mire sa onim, što bude kod administrativne podele zemlje u ovom dobu o njihovoj sudbini rešeno. O tome bi mogli, mislim, izneti dovoljno jasnih svedočaba.

G. Popović je dobro uradio, što je spomenuo ovaj momenat, koji je za Vladu i pododbor Zakonodavnog Odbora bio vrlo važan, a to je momenat državno nacionalni, dakle momenat naše brige prema Bačkoj. G. Popović je mesto ovoga što predlažemo izneo jednu misao, za koju bi ga ja molio, da je izvoli konkretizirati. On je kazao, polovina Bačke može se sastaviti sa Slavonijom, a polovina sa Sremom. Kako bi to na delu izgledalo, kakve bi statističke podatke pokazalo, to bi bila dužnost g. Popovića da pokaže, a mi ćemo onda ceniti. Nesumnjivo mi nećemo da vodimo prema narodnostima ni u Vojvodini ni u drugim krajevima onu politiku, koju je vodila Austrija i Mađarska iz Pešte. Mi smo i Ustavom, a mi ćemo se i zakonodavstvom i upravom starati, da se oni ovdje drukčije osećaju, nego što su se osećale narodnosti u Ugarskoj ili kao što su se u Austriji osećale nemenačke narodnosti. Ali u isto vreme mi ćemo se i obezbediti protivu svih pokreta, koji bi mogli ići protiv interesa ove države i protivu ovakova stanja.

Mi smo dužni da ne zaboravimo, a to i Ustav utvrđuje, da je ova država Srba, Hrvata i Slovenaca, ali će u njoj biti i treba da bude mesta i za druge narodnosti. Međutim u ovoj državi ima da se ogleda taj karakter naše Kraljevine.

To sam, gospodo, mislio da mi treba reći. Što se tiče onih zameraka za Krajišku i zagrebačku oblast, tu ćemo, kad predjemo na pojedinosti, ceniti konkretne predloge, pa ćemo se prema tome i određivati.

Potpredsednik **Fehim Kurbegović**: Reč ima g. Svetislav Popović radi ličnog obaveštenja.

Dr. **Svetislav Popović**: Meni je poznat ovaj materijal, koji je g. izvestilac izneo u pogledu dva jugozapadna sreza sremske županije, županjskog i vinkovačkog. Međutim za te dve oblasti ima Zakonodavni Odbor uslovljene one partije, koje su glasale za poslanike, koji su glasali za vidovdanski Ustav. Te partije stoje na stanovištu u ta dva sreza, da se Srem ne cepa. I tek u koliko bi došlo do cepanja Srema i ako bi Novi Sad u tom slučaju postao središte Srema, onda u tome slučaju oni žele, da se dodela Slavonjskoj oblasti. Specijalno radikalna i demokratska partija stoje na stanovištu, da se Srem ne cepa.

Što se tiče moga razlaganja o Savi i Dunavu, ja izričito plediram za to, da se Srem sa severnom Srbijom formira u jednu oblast. Samo bih molio, da se

onda vodi računa o ekonomskim prilikama, koje su zasnovane na pravnom životu i da se vodi računa o geografskim prilikama, pa ako dodje do podele, da se deli onako, kako je to geografski moguće. Razume se samo po sebi da ću ja, koji sam glasao za Ustav kao i svaki drugi Sremac, primiti svako rešenje Zakonodavnog Odbora i pokoriti mu se, pa makar to bilo i na štetu Srema, ali molim, da se vodi računa o privrednim interesima Srema, i da se Srem ne ošteti više nego što je to potrebno.

Potpredsednik **Fehim Kurbegović**: Reč ima g. Rajar.

Janko Rajar: Javio sam se za reč, da dam kratku načelnu izjavu samo u pogledu Slovenije. Ja želim, što je u čl. 95. Vidovdanskog Ustava ušla odredba po kojoj jedna oblast ne sme imati više od 800.000 stanovnika. Ja bih želeo, da Slovenija, koja već sada postoji kao jedna zasebna celina, i dalje ostane kao takova i da se ne deli. (Dr. **Janko Šimrak**: Pa onda izidjite iz Vlade, pa povucite konzekvence za to. — Graja.) Ja ću Vam odmah odgovoriti. Ja nisam glasao za čl. 95., a glasao sam za Ustav u celini. Stoga držim, da moramo mi, koji smo glasali za Ustav i ponosimo se tim — jer smo se zakleli, na taj Ustav, i držati se toga Ustava. Pošto je dakle po tome Ustavu nemoguće da se Slovenija ne deli, zato ja smatram, da je najprikladnije, da se ona подели na dve oblasti, kako to zamišlja projekat Vlade i da jednoj oblasti bude sedište u Ljubljani, a drugoj u Mariboru. Jedna i druga oblast imale bi po prilici okruglo oko 530.000 stanovnika, bile bi prilično velike i imale bi ujedno i dosta jaku ekonomsku egzistenciju. Što se tiče formiranja sreza i nekih drugih korektura na medji Hrvatske, ja pridržavam pravo da u specijalnoj debati iznesem potrebne izmene. Ja, gospodo, neću da duljim već ukratko izjavljujem da Vladin projekat u načelu primam.

Potpredsednik **Fehim Kurbegović**: Reč ima g. Mihajlo Živković. (Magovčević: On neće da govori.) Reč ima g. Gjonović.

Jovan Gjonović: Gospodo, nama, koji se ne slažemo sa Ustavnim odredbama, koje su uzete kao osnovica za izradu ovog zakona, nama je diskusija ili sasvim prosta ili vrlo delikatna. Ako kažemo, da je prosta, to znači, da se u osnovici ne slažemo sa ovim zakonom i da naravno za ovakav jedan zakonski projekat glasati ne možemo; a ako kažemo, da je diskusija vrlo delikatna, to kažemo radi toga, što onda moramo i ovom prilikom, nolens volens, da vodimo jednu ustavnu diskusiju. I najzad kad su se tako stvari stekle, onda ćemo je morati da vodimo i da se postaramo da i konkretnim primerima dokažemo, da one ustavne odredbe, koje su uzete za osnovicu, pri izradi ovakvoga zakona, nisu dobre. Gospodo, ja neću da govorim o političkoj strani ovoga pitanja i o reperkusiji, koju je ono imalo na naš politički život i naravno na našu nacionalnu solidarnost. Neću da govorim o tome s toga, što su te manifestacije tako jake i tako očigledne, da vi svi vidite, da su osnovici za podelu zemlje na oblasti dali, da se tako izrazim, prilično žalosne rezultate. Plemenska podvojenost danas je u državi mnogo veća nego je bila onda kada je Ustav počeo da se radi. To je notoran fakat i najvećim delom imamo da zablagodarimo za to osnovama, na kojima je izradjen ovaj zakon.

Vidite, gospodo, litelo se na svaki način da izbegne fakat, da se oblasti poklapaju sa medjama, koje imaju pokrajine u sadašnjici i radi toga da bi

se to postiglo uzet je broj kao merilo. Utvrđeno je, da oblast ne sme biti veća od 800.000 duša. To je ono što je fatalno i to je ono što je učinilo, da oblasti ne mogu biti velike, jake i naravno da neće moći izvršiti onu namenu, koja je u izgledu, koja im se daje i ovim zakonom i onima, koji su pre njega došli. A takva odredba imala je i drugih praktičnih nezgoda. Ona je učinila, da i grupe većine, koje su primile osnovicu, ne mogu da se slože i da izrade ovaj zakon. Jer, gospodo, čim su oblasti male, onda i lokalni apetiti i lokalni interesi rastu i bujaju, a to se vidi u odnosima između ovih dvaju velikih partija koje drže vladu. Ti su odnosi, lokalni interesi, toliko nabujali, da je sumnjivo, da oni mogu doneti ovakav jedan zakon. Eto, gospodo, vi iz grupa većine sami se niste mogli složiti, da izradite jedan zakon, koji bi kao celina došao pred Zakonodavni Odbor i kao takav izišao pred Narodnu Skupštinu.

Ja mislim, da takvih teškoća, polazeći i sa vaših gledišta, ne bi bilo, da se je primilo, da oblasti budu veće, da nisu ograničene brojem i da se nije bojalo, da se često puta i granice oblasti poklapaju sa granicama pokrajina. Ja, kad bih i primio onu ustavnu odredbu, po kojoj ima da se organizuje naša država i da se razdeli na oblasti, ja čak i u tome slučaju ne bih pošao putem kojim ste vi pošli. Ja sam jednom prilikom u ranijem odboru, koji je imao da radi ovaj zakon, čuo mišljenje moga druga i uvaženog prijatelja g. Vujičića. On je tom prilikom, po mome shvatanju, izneo jednu soluciju kako bi trebalo organizovati zemlju na oblasti, i koja bi bila mnogo zgodnija nego ovako kako ste vi počeli da radite. Ja sam i ranije kazao, da se u osnovi ne slažem sa osnovicom, na kojoj treba da se radi ovaj zakon, niti se slažem sa njegovom izradom. Ali vam kažem, gospodo, kad bih ja bio postavljen pred alternativu da biram između ove osnove, koju vi postavljate ili one koju je predložio g. Vujičić, ja bih primio osnovu g. Vujičića. On je predložio, da se uzmu, imenuju centri, koji nisu došli s neba, nego su postali centrima iz ekonomskih, socijalnih i saobraćajnih razloga, pa da se ti centri nominiraju, onda oko tih obrazuje oblast, vodeći računa da ta oblast bude što veća. U tome slučaju posao biste svršili i pre i mnogo bolje. Ali najzad to je vaša stvar. Vi ste uzeli jedno drugo merilo, vi ste na kraju krajeva i onu ustavnu odredbu, koja normira sasvim nepametno broj od 800.000 kao osnovicu do koje može ići veličina jedne oblasti, vi ste i to na neki način izigrali. To je izigrano i onim projektom vladinim, a donekle i ovim što sam ja video da je svršeno i u pododboru Zakonodavnog Odbora. U vladinom projektu je naime predviđeno 26—27 oblasti: a po ovome što ste svršili može se zaključiti, da će biti tako isto do 26—27 oblasti. I, naravski, čim ste primili, da mora biti toliko oblasti, znači da će te oblasti biti male i znači da će biti velikog trvenja, da će svako selo i svaka varošica tražiti, da bude oblasno mesto, pa će onda svako selo i svaka varošica stvarati teškoće koje ne možete savladati. Nama, koji se re slažemo načelno sa vama, to ni najmanje ne će biti neprijatno, ali ovom prilikom hoću da naglasim, da su osnovice za podelu zemlje nedovoljno bile promišljene, i da je uzrok tome rdjava ustavna osnova, kojom ste stvorili sve ovo što imate sada.

Gospodo, radi toga što se ne slažem sa ustavnim odredbama na kojima počiva izrada ovog zakona; zatim, što se ne slažem što su po projektu zakona, kao što se vidi, oblasti male i mnogobrojne, te na taj na-

čin one ne će biti dovoljno jake, da bi mogle vršiti funkcije koje ste im namenili, ja ću, gospodo, radi toga glasati protiv ovoga zakona u načelu.

To je što sam imao da vam kažem ovom prilikom, a nadam se, kad budemo razgovarali u detalju o ovome zakonu, da ću imati prilike da vam kažem izvesne mane, koje on ima i koje tako isto nećete moći savladati i nećete moći da svršite ovaj zakon na vreme.

Potpredsednik **Fehim Kurbegović**: Ima reč g. narodni poslanik, dr. Šimrak.

Dr. **Janko Šimrak**: Danas niti najzad Čokorilovac ne sme porēci, da nema hrvatskoga pitanja i da nema slovenačkog pitanja. Hrvatsko pitanje postoji onako, kao što postoji i srpsko pitanje. I ne samo da su ta tri pitanja plemenska, dakle politička, nego ona stoje u vezi sa svim ostalim pitanjima: sa socijalnim pitanjem, sa gospodarskim pitanjem, sa kulturnim pitanjem, a dozvolite da kažem i sa verskim pitanjem. Čitav kompleks ovih pitanja morao je da reši naš državni Ustav. Ne samo priroda stvari, nego, ako hoćete da opetujem ovde, i sve ono što se je događalo od početka našeg narodnog ujedinjenja, od konca godine 1918. pa do sastanka Konstituante, sve je to upućivalo na to, da se Ustav mora doneti jednim sporazumom. Taj sporazum je tražilo narodno jedinstvo. Ali narodno jedinstvo nije jedna teorija, narodno jedinstvo nije jedna pesma, nego narodno jedinstvo se mora očitovati u čitavom javnom životu. Narodno jedinstvo diktira nužno, da mora vladati unutar plemena jedna ravnoteža, drugim rečima, da svako pleme mora imati na vlasti uticaja, koji mu pripada po njegovom broju, po njegovoj jakosti kulturnoj i po njegovoj jakosti gospodarskoj. Ako vi danas pogledate, gospodo, naš državni život, onda ćete morati otvoreno priznati, ja mislim da svi imadete toliko iskrenosti i jakosti, da nemamo te plemenske ravnoteže, da nemamo toga uticaja na državne vlasti i na državni život Hrvata i Slovenaca nego da imadete eto jedno pleme. Pa vi ćete meni kazati: pa zašto Hrvati ne sudeluju kod državnih vlasti? Ja bih mogao na to jako i jetko odgovoriti ovo: da i oni Hrvatski činovnici, koji su mogli sticajem prilika doći u Beograd kod najviših upravnih vlasti, koji su mogli doći do nekoga utjecaja, da ti sve više uvidjaju, da ne mogu tu ostati i da im se svuda klipovi pod noge bacaju i oni se vraćaju svojim kućama.

Gospodo moja, Ustav je morao štititi, kao što sam rekao, ovu ravnotežu, a Ustav je morao donekle biti tako učinjen, da budu zadovoljni ne samo Srbi nego da budu isto tako zadovoljni i Hrvati i Slovenci. Jer dotle, dokle je u državi zadovoljno samo jedno pleme, dotle je ceo hrvatski narod danas nezadovoljan, dotle dokle je čitavo slovensko pleme danas nezadovoljno. — sve dotle, gospodo nema narodnog jedinstva, dotle će se sve dalje i dalje raskonjavati, dotle će jedni od drugih sve dalje i dalje odilazati i dotle će biti sve gore i gore.

Centralizam ili centralističko uredjenje države donelo je kod nas sve ono, što je donelo i u drugim centralističkim državama. Centralizam u sebi uvjetuje prvo jednu vladu birokratsku, drugo centralizam uvjetuje u sebi vladu militarističku, vojničku vladu. Mi smo vas i ovde u Ustavnom Odboru a isto tako i kod debate u plenumu neprestano upozoravali na ove dve velike greške centralističkog Ustava. I vi, gospodo, vidite, da danas u našoj državi vlada jedna birokratija bez mozga, bez ikakvog

nacerta, bez ikakvih planova. Ta birokracija vlada u finansijama; ona vlada u ekonomskoj politici; ona vlada u kulturnoj politici; ona vlada u verskoj politici; u celoj državi stvoren je taj centralizam ili bolje reći da je birokratska i militaristička vlada stvorila jednu revoluciju. To vidimo na svima poljima: u gospodarskom životu revoluciju, u finansijskom životu revoluciju, u političkom revoluciju i kud god se okronete svuda imate revoluciju. I kad mi gledamo ceo taj život, sve ovo što je do danas centralizam stvorio, onda čovek doista mora biti razočaran. Ja sam čitao u jednoj knjizi, koja je i prilično starog datuma i koja opisuje centralizam u jednoj drugoj a ne u našoj zemlji i veli, da je bio jedan siromašak, čovek, pa je on video, kako ljudi, vitezovi, imadu lepe konje i nose kape na glavi visoke, kacige, i ne znam kako li se zovu, pa je jednoga dana hteo i on da zajaši. Bila je velika vrućina i imao je jednoga vola da zajaši, da i on projaši kroz grad. Kako je bila velika vrućina, dodje muva i ujede vola. Vo digne rep i počne da beži. Kad je bežao, onda zapitaju čoveka, koji je jahao: kuda ti, čoveče? On im je odgovorio: Pitajte vola, ja ne znam! Oprostite, gospodo moja, kazao je ovaj, takav je i centralizam u državi i niko nezna, kamo ide, oni koji upravljaju ne znaju, kud će sve to doći.

Ali ne samo to, gospodo moja, ne samo da je centralizam sa sobom doneo ovo revolucionarno stanje u čitavom našem javnom životu, nego što je najgore, on je doneo sa sobom hegemoniju, prevlast jednoga plemena. Zašto da mi to zašućujemo, zašto da to krijemo? Mi to opažamo u svakom selu, u čitavom javnom životu. Vi velite, da je i Srbija razdeljena. Vi se ljutite, što sam ja neki dan kazao, da je ovo parcelacija Hrvatske. Vi velite, Srbija je razdeljena. Je li to šta vredi? To ne treći ništa i to iz ovih razloga. Prvo Srbija je sačuvala svoje tradicije, tu je dinastija, tu je Beograd — centrum čitave države, on je u srpskom plemenu. Srbija je ušla u državu sa čitavom državnom vlasti i ona tu vlast ima. A što imate od hrvatske individualnosti? Valjda imamo ono, što je gospodin dr. Popović malo pre govorio, ja mislim sa jednom ironijom, jer ga poznajem kao nametnoga čoveka, o zagrebačkoj oblasti. (**Jovan Magovčević:** Nema austrijske vlasti.) Vi nama ne prestanto predbacujete Austriju, a treba vam na to odgovoriti sledeće, što se tiče Austrije, da mi istina nacionalno pod Austrijom nismo bili slobodni, nismo se mogli slobodno kretati. Ali vi zaboravljate to: da mi u svojoj državi hoćemo biti slobodniji nego pod Austrijom i da imamo prava više da potražimo. (Prigovori. — **Jovan Magovčević:** Vi ste slobodniji nego u Austriji. — Buka.)

Potpredsednik Fehim Kurbegović: Upozaram vas na red, gospodine Magovčeviću. (**Jovan Magovčević:** Pozovite njega na red, on vredja.)

Dr. Janko Šimrak: Ja ne vredjam. Ja vidim, da gospodin Predsednik mene ne uzima u zaštitu od jedne takove uvrede, koja se ne može baciti, a to je bila uvreda »Austrijanac«. Ovdje sjede mnogi ljudi, koji su dotle, dok sam ja za vrijeme rata uređivao novine u Zagrebu, bili sluge Madžara na Markovom trgu, a ja sam bio onaj, koji sam u novinama pisao. (Buka. — **Magovčević** prigovara.)

Potpredsednik Fehim Kurbegović: Gospodine Magovčeviću, no drugi put vas pozivljem na red.

Dr. Janko Šimrak: Ovaj prigovor austrijski ide prvo vašim drugovima. Kad se god počne da govori i kad tražimo svoje stvari, kao ravnopravnost, onda se

kaže, toga za Austrije niste imali. Što vi mislite, da ćemo mi ovo stanje prosuđivati kao pod Austrijom? Mi tražimo u svojoj narodnoj državi ravnopravnost. (**Jovan Magovčević:** Imate je.) Mi se ni od koga nećemo dati zastrašiti, jer smo uvereni, da ova hegemonija, koja se vodi i koja hoće da se ukoreni ovim zakonom biće, hvala Bogu, kratkotrajna. (**Jovan Magovčević:** To će vaša austrijska ili talijanska biti kratkotrajna.) Vi mene vredjate kad govorite o austrijskim tradicijama! I ja bih vama mogao govoriti o nekim drugim tradicijama! (**Jovan Magovčević:** Kažite samo.) Kad ovako govorite vi mene vredjate, do srca me vredjate.

Potpredsednik Fehim Kurbegović: G. Magovčeviću, ja ću upotrebiti poslovník.

Jovan Magovčević: Upotrebite ga.

Potpredsednik Fehim Kurbegović: Vi se morate pokoriti odredbama poslovníka. (Medjusobno objašnjavanje izmedju Magovčevića i Šimraka.) Ja prekidaam sednicu na 5 minuta.

(Nastaje prekid. — Posle prekida.)

Potpredsednik Fehim Kurbegović: Sednica se nastavlja. Reč ima g. dr. Šimrak da nastavi svoj govor.

Dr. Janko Šimrak: Ja sam bio tako slobodan pa sam rekao, da centralističko uredjenje države donosi sa sobom prevlast jednog plemena nad drugim. Ja ne znam kako subjektivno o tom cene ljudi, koji su odglasali to centralističko uredjenje i koliko oni odgovaraju, jer je reč da »de internis non judicat praetor«, ali objektivno velim, da je to jedna od najvećih naših narodnih nesreća.

Centralizma ima i u drugim državama: Tako je uredjena Francuska i Italija i koliko mi je poznato, u poslednje vreme ima jakog pokreta protiv centralističkog uredjenja države. Ali morate znati, gospodo, da nije onaj centralizam ondje isto kao što ovdje. Ovdje je centralizam spojen po prirodi stvari sa prevlasti jednog plemena; dakle centralizam već sam po sebi ruši onu najpotrebitiju ravnotežu, ili drugim rečima: centralizam ruši narodno jedinstvo.

U Beogradu i u beogradskoj štampi mnogo puta ćete čuti ove reči: ili »centralizam« ili »amputacija«. Zagreb je na to odgovorio i odgovara: ili Hrvatska seljačka neutralna republika, ili separacija«. Povik Beograda znači samo jednu grožnju, jer mi vrlo dobro znamo, da Vi, gospodo, niste za amputaciju, nego da bi Vi još onako nešto više želili da pridobijete u miru. Ta se amputacija može da provede ili u mirno ili u nemirno doba i ja mislim, u koje god doba bi se ta amputacija provela u svako doba ona bi isto tako pogodila i one, koji bi tu amputaciju provodili. Zato nije dobro igrati se ovakvim grožnjama. Ima tu takodjer važnih pitanja. Dozvolite mi da kažem — a ja sam rekao, da ću biti iskren; da imade tu i neko barem pitanje erogorsko. Eto razvija se tako i drugo pitanje i kad se čuje ovaj povik: ili centralizam ili amputacija, onda taj povik može pogoditi samo onoga, koji ga je izrekao. S druge strane sam rekao ili Seljačka Hrvatska republika ili separacija. Onaj glas na onoj strani jeste jedan očajnički glas, jeste glas koji kaže: pa bolje da imamo Hrvatsku makar u čaši vode nego li održati ovo današnje stanje. Gospodo, ovo nije nikakva demagogija ili huškarenje, nego verujte takvo je današnje stanje, da ljudi i ozbiljni političari padaju u ovakvu očajnu politiku. Mi koji mislimo; da se politika vodi sa pameću i sa razlogom, mi smo protiv ovoga po-

vika iz Hrvatske kao i protiv onoga drugoga Vagega povika. Mi smo postavili jednu srednju liniju a ta srednja linija je, kao što je stavio predlog bivši Ministar g. Stojan Protić pokrajinske autonomije, koje imaju delegiranu upravu i delegirano zakonodavstvo. I sigurno kad bi se ovo provelo, da bi citava stvar pošla posve drugim putem. Gospodo, Vi meni nećete zameriti, da Vam ja ovom prigodom iznesem jednu stvar, koja je toliko pikantna i koja može prilično da otkrije stanoviti politički pravac naše Vlade. Nedavno pred jednim gospodinom izjavila je Vlada, da nema ništa protiv toga da se Šusteršić vrati u našu državu. (Dobacivanje: Kakve veze to ima sa predmetom?!). Ja sam mislio, da ćete početi i da vićete. G. Šusterčić, kao što nam je poznato, bio je do sada u Švajcarskoj i čuli smo službene izveštaje kako g. Šusterčić korumpira državu, kako se slaže sa neprijateljima naše zemlje, kako je on najgori i najstrašnji veleizdajnik i sad toga čoveka Vlada zove natrag u Ljubljanu i kao što sam čuo on sedi u Gracu i imade u svojim rukama pasoše. Mi mu nismo dali te pasoše. Zna se ko pasoše daje. Meni se sve čini, da sa dolaskom g. Šusterčića hoće da se stvori nekakva situacija kakva je eventualno stvorena u Zagrebu. Ja sam rekao, da su to stanovite političke tendencije, ako hoćete Veliku Srbiju ili amputaciju.

Potpredsednik **Fehim Kurbegović**: Molim Vas, g. poslanice, držite se dnevnoga reda.

Dr. **Janko Šimrak**: Ja sam poslednjeg puta rekao, da ovaj zakonski projekat znači parcelaciju Hrvatske i da u tome pogledu Hrvatska nije u jednakom položaju kao što je Srbija, za koju ćete uvek reći da se parcelizira i ona kao i Hrvatska. Ni jednu stvar neće hrvatski narod primiti sa toliko nezadovoljstva kao ovu. Vi danas tu delite — ovo gospodin Popović deli u ime demokratske stranke Hrvatsku, a koga on zastupa kad hoće Hrvatsku da deli? On zastupa materijalno i formalno samo nekoliko hiljada svojih izbornika. Ne može se kazati, da je sa demokratskom strankom zastupljen čitav hrvatski narod. Zar ne bi bilo politički mudro i pametno, da se kod ovoga zakonskog projekta uzmu u obzir i oni ljudi, koji stvarno predstavljaju hrvatski narod. Vi ćete reći: e pa što ne dodju amo? Vi znate razloge zašto oni nisu u početku došli, a znate i razloge zašto i kasnije nisu došli. Budite uvereni, da ja ne odobravam njihovo pasivno držanje, jer ono škodi samo hrvatskom narodu. Ali se ne može ni ovakva politika voditi sa ove strane. Kad vidite, da nemate većinu naroda iza sebe onda bi jedina pametna i politička konzekvenca bila, da idemo na izbore. Tu u Nar. Skupštini nemate 59 zastupnika radne klase, nemate ovide zastupnika Hrvata, Slovenci stoje u najžešćoj opoziciji. Dakle jedan jedini rezultat ovoga treba da je ići na izbore i neka sami Hrvati kažu kako hoće da im se kuća uredi. Ovo što se danas čini protiv volje hrvatskog naroda neće doneti ploda. Zašto da se samo izvrgavaju trzavicama. Vi vidite, da stvar ne ide kud treba, a vi još držite, da je dobar ovaj sistem, koji danas održavate.

Rekao sam, da je u ovom nacrtu u srce dirnuta hrvatska individualnost. Vi dakle danas nemate drugoga posla nego to da ponovo izazivate nezadovoljstvo ovim zakonom mesto da aplirate na narod. Gospodo moja, sigurno je to, da ćete vi za ovo nositi odgovornost. Hrvatski narod uvek se je u ogromnoj svojoj većini izjavljivao za jednu jaku jugoslavensku državu. Hrvatski narod i danas u ogromnoj svojoj

većini stoji na tome stanovištu. Hrvatski narod jedino traži, on traži ono, na što se je gospodin silno bio uzrujao malo pre, traži, da bude u ovoj državi zastupljen prema svome broju, prema svojoj kulturi i prema svojoj gospodarskoj jakosti, a toga danas nema i toga ne može biti prema ovom centralističkom uređenju države. Gospodin Ministar Pribićević je bio u agitaciji tamo, pa je gospodin Krizman naručio nekoliko poziva, te sad dolaze peticije na Zakonodavni Odbor, pa će se na osnovu toga deliti u oblasti! Pa kakav je to posao, gospodo, to nije ozbiljna stvar! Vi treba danas da vidite, da ste na jednom potpuno krivom putu. Već pre na usta gospodina Hohnjeca data je sa naše strane o ovom zakonu jedna izjava. Ja, gospodo, nisam čovek, koji se boji grožnje zato, jer ljubim ovu državu kao što sam rekao u svome zadnjem govoru, iskreno je ljubim, hoću ovu državu i to otvoreno i jasno osvedočavaju svi moji govori pred najširim masama narodnim a to ću i u buduće braniti, ali verujte mi, gospodo moja, i za mene kao i za druge ljude ima svuda jedna granica pa i ovide, vi svuviše izazivate, vi vidite ogromno nezadovoljstvo u Hrvatskoj i me samo u Hrvatskoj nego i svuda gde Hrvati žive, koji vide da su potisnuti te su nezadovoljni a što vi kao političari ne vodite dovoljno računa o tome, to je vaša najveća pogreška i to je najveća pogreška ovoga zakona. Ja ću protiv ovoga zakonskoga predloga glasovati, ne samo glasovati nego ću se i boriti protiv njega sa svima onima, koji vole narodno jedinstvo i vole ovu državu, jer ovakav zakon potkopava i temelje narodnoga jedinstva i temelje naše države.

Potpredsednik **Fehim Kurbegović**: Ima reč g. Miloje Jovanović.

Miloje Ž. Jovanović: Gospodo, ja ne mislim da govorim opširno o ovome zakonskom predlogu već samo hoću da skrenem pažnju odbora, da je veoma nezgodna i štetna parcelacija i cepanje izvesnih manjih jedinica, koje bi zgodno mogle ući u okvir većih jedinica. Slučaj nezgodnoga cepanja jeste i okrug Toplički i ja povodom toga hoću da dam ovu izjavu i molim Zakonodavni odbor, da se ista uzme u obzir pri definitivnom rešavanju o podeli države na oblasti.

Ova izjava glasi: Povodom predloga Kraljevske Vlade o podeli države na oblasti, kao i povodom učinjenoga predloga od strane izvesnih članova zakonodavnog odbora, da se okrug toplički podeli na tri dela između oblasti Kosovske, Niške i Kruševačke, dajem ovu izjavu:

I po svome položaju geografskom i po ostalim osnovima i obeležjima, koja pri presudjivanju ovoga pitanja treba da budu merodavni, okrug toplički sa susednim srezovima drugih okruga imao bi da formira jednu oblast, u kojoj bi on bio centar.

Kad se to ne uvidja, već se na protiv predlaže cepanje toga okruga, ja ne mogu, a da protivu toga ne protestujem. Okrug toplički ne može se i ne sme se cepati, jer to bi bila najveća nepravda, koja se može učiniti narodu toga okruga.

Smatram, da bi najbolje rešenje bilo, da se narod u okrugu topličkom glasanjem sam izjasni u izvesnom roku, da li želi da bude zajedno sa niškom ili kosovskom oblašću.

S pogledom na jedinstvo države, i na visoke interese koje treba imati u vidu a naročito da bi se što pre došlo do ovoga zakona, ja izjavljujem, da ću glasati za ovaj zakon u načelu.

Potpredsednik **Fehim Kurbegović**: Reč ima g. Ministar za izjednačenje zakona.

Ministar za izjednačenje zakona **Marko Trifković**: Kako je vreme s kojim Zakonodavni Odbor raspolaže vrlo kratko, ja ću gledati da budem u govoru što kraći, te da ne gubimo u vremenu.

Gospodo, vlada podnoseći ovaj zakonski predlog trudila se da ispuni što bolje svoju dužnost, koju je po Ustavu imala. Vodeći obzira o ustavnim propisima, ona je gledala da predloži takvu administrativnu podelu zemlje, kako će ona najviše odgovarati i ustavnim propisima i interesima našega naroda. Ali ovo pitanje nije lako, jer pored svega toga što smo vodili obzira i o geografskim prilikama i o socijalnim potrebama i o prirodnim i privrednim okolnostima, pored svega što se imalo u vidu kako će se razviti i budući privredni i saobraćajni život, vlada je vrlo dobro znala, da je imala da računa i sa sentimentima i tradicijama izvesnih krajeva, a tako isto da ima da računa i sa materijalnim interesima, pa i sa pogrešno shvaćenim interesima pojedinih krajeva. I zbog toga odmah, kad je vlada podnela ovaj zakonski projekt, ona je rekla, da ne pravi pitanje da mora sve onako kako je u projektu predloženo i da ostane nego da ima celo pitanje da se kreće samo u granicama Ustava. Zbog toga sam ja u Odboru i pristao te su u podnetom projektu učinjene izvesne izmene. Ja tu izjavu, gospodo, i sad ponavljam, da Vlada ne pravi pitanje od toga da bude sve onako kako je u podnetom projektu i odborskom izveštaju. Vlada pristaje, da odborski projekat bude izmenjen, u koliko se nadje za potrebno. A sad da u kratko odgovorim na neke zamerke.

Gospodin Svetislav Popović izneo je kako je pogrešna interpretacija Ustava na osnovu koje su zasnovane i dve gradske oblasti grada Beograda i grada Zagreba. Ja mislim, da g. Popoviću nije ispalo za rukom to njegovo tvrdjenje dokazati. Ustav traži, da svako mesto, pa i varoši, bez obzira na veličinu, udju u jednu oblast, a kako će ta oblast biti formirana to je posle stvar zakonodavca. Može se dati dotičnoj jedinici velika teritorija, a može joj se dati i manja i mi smo tako i radili. Kod Zagreba naročito smo ostavili manju teritoriju u predlogu Vlade zbog toga, što smo hteli da ta izrada bude od strane Zakonodavnog Odbora kompletirana. Gospodin Popović govoreći o formaciji beogradske oblasti kazao je, kako će u beogradskoj oblasti, kojoj će pripasti Beograd, srez vračarski i grad i srez zemunski, beogradska opština majorizirati one ostale opštine. Ovo je, gospodo, jedan nov termin. Neka mi ne zameri g. Popović, mi smo do sad slušali o hegemoniji i majorizaciji Srba, a sad vidimo da se govori i o majorizaciji pojedinih opština. Čudnovata neka atmosfera! Neće biti tu nikakve majorizacije. Beogradska opština će raditi svoje poslove u svojoj nadležnosti, kao što će zemunska opština raditi svoje u krugu svoje nadležnosti. A kad se dodje u oblasnu skupštinu, onda će tu imati svi predstavnici jednako pravo glasa i radiće već onako kako su radili i do sada, jedni na jednoj strani, a drugi na drugoj strani, seljaci i varošani radikalni na jednoj, a seljaci i varošani demokrati na drugoj strani, socijaliste na trećoj i t. d. Neće se oni tu deliti na varošane i seljake. (**Jovan Gjonović**: Može se desiti opreka interesa!)

Gospodin Šimrak je u svome govoru više se doticao političkih momenata nego li pravnih. On je kazao, ako sam ja dobro upamtio, da je Ustav kriv što su danas odnosi zategnutiji no što su bili pre done-

tog Ustava. Ja, gospodo, ne mislim, da je tako. Ja se slažem sa g. Šimrakom, da je zbilja u početku našeg ujedinjenja, a naročito u ovom privremenom Narodnom Predstavništvu bilo mnogo više sloge, jednodušnosti i oduševljenja za ovo naše ujedinjenje, nego što je to danas. Ovo kad kažem, ja mislim samo na jednu stranu, da je kod te strane bilo toga oduševljenja i toga raspoloženja za ovo jedinstvo naše mnogo više, no što je to danas. Na drugoj strani, ja ne verujem, da je to oduševljenje i danas mnogo popustilo i ako bi može biti imalo razloga da ono popusti. Mi smo se onda nalazili, gospodo, svi ne samo mi, koji smo ovde, nego i oni koji nisu ovde, g. Mate Drinković i g. Laginja i g. Rittig i g. Krme, svi smo mi onda bili u nekakvom poetskom raspoloženju. Natjecalo se ko će lepše i toplije reći o Srbiji i srpskoj vojsci. Sećam se onih dirljivih reči i onih govora o srpskoj vojsci, kakvi su onda bili, a kako se danas o svemu tome sasvim drukčije piše. Pa se sećam, gospodo, jednog momenta, koji ću naročito da pomeñem zbog toga, što je neki dan ovde g. Žebor, kad smo pretresali zakon o opštoj upravi, zamerio tome zakonu, što u njemu nije izrično propisano za sreske poglavare, da moraju polagati ispit iz slovenskog jezika. Medjutim, kad je u privremenom parlamentu sekretar pročitao zapisnik, pa je onda uzeo da ga po drugu put čita na slovenačkom jeziku, da je tada poštovani dr. Korošec iz sredine poslaničkih klupa doviknuo: »Šta to radite, gospodine? Mi svi Slovenci dobro razumemo srpski i ne treba da čitate slovenački. Mi smo jedan narod!« (Dr. **Janko Šimrak**: Ali onda niste bili ovakvi, a danas ste se otkrili. Danas mi tražimo, da se i latinica ovde čita, jer Vas poznamo!) I onda, gospodo, ne samo mi svi Srbi i svi Slovenci, nego su onda i svi Hrvati pljeskali g. Korošcu i g. Korošec je dobio tada burne ovacije. (Dr. **Janko Šimrak**: I ja sam mu onda pljeskao, ali danas mu ne bih pljeskao, kad bi tako govorio! Neka proba da danas to kaže!)

G. Šimrak kaže: da je jedna velika pogreška, što Ustav nije donet sporazumno. Ja sam, gospodo, imao prilike da u jednom svom govoru kažem, da bi najveća sreća bila za našu državu i za ceo naš narod, da smo mogli ovaj Ustav doneti tako, da svi narodni poslanici za njega glasaju. To bi bila najveća sreća i ja mislim, da će mi g. Šimrak verovati, da je vlada, koja je taj Ustav podnela Ustavotvornoj skupštini u istinu želela da tako i bude i da vlada nije bila ta, koja to nije želela. Ali, da se postigne sporazum, nije dovoljno, da to samo jedna strana želi, treba i druga strana to da želi. Mi, gospodo, iz vlade izlazili smo na susret koliko se god moglo više, samo da bi se što je moguće više postigao taj sporazum. Vi svi znate kolike smo mi ustupke činili tada našoj braći Muslimanima, da udju u Vladu i da glasaju za Ustav. Mi smo tako isto izišli na susret i opoziciji i socijal-demokratskoj, i zemljoradničkoj i republikanskoj. G. Gjonović je neki dan u svome govoru rekao na jednu moju upadnicu: »Hvala Bogu kad priznate, da ste izvesne odredbe uneli u Ustav za to, što smo mi tražili«. Nije to ništa novo. Ja sam i ranije to priznavao, a i sada tvrdim, da smo mi sve to činili u toj želji, da što je moguće veći broj narodnih poslanika i narodnih predstavnika glasa za Ustav. Ako mi, gospodo, nismo mogli prikupiti sve, može li nas ko za to kriviti? Jer uzmite, gospodo, da smo bili stali na stanovište g. Stjepana Radića ili g. Mate Drinkovića, kako je protiv toga gledišta bila velika većina i naroda i poslanika, te bi Ustav bio odbačen

— i šta je prema takvoj situaciji trebalo raditi, da li da zadovoljimo veliku većinu, gde je nesumnjivo jedna velika većina Srba i Slovenaca i jedan deo Hrvata, ili da zadovoljimo onu stranu, koja nije htela ni da dolazi u Beograd i koja je bila u svojim zahtevima entranzižantna — a ustavno se pitanje moralo rešiti, nije se sinelo u nedogled razvlačiti.

G. Šimrak je kazao: Vi ste dužni bili da zadovoljite i Hrvate i Slovence, a ne samo Srbe. A da li je ko od nas iz vlade drukčije govorio, ta dužnost je svake vlade, svakoga koji rukovodi politikom jednog naroda, da gleda da čuvajući državne interese zadovolji što je moguće veći broj građana. Ali zadovoljstvo je jedno subjektivno osećanje, to nije nikakva matematična formula ili geometrička figura, koju Vi možete da izradite na tabli ili izvodite na terenu. Vidite, neko je s malim zadovoljan. Zadovoljan je kad vidi da je njegova otadžbina slobodna, da je njegov narod ujedinjen. S tim zadovoljan nepreteriozan pristaje prvoga momenta, kada se izvodi narodno ujedinjenje, da se njegova vlada, koja je postojala decenijama, koja je ceo rat za oslobodjenje vodila, da se ta Vlada utopi u onu centralnu Vladu, u kojoj Vladi Hrvat postaje Ministar Spoljnih Poslova a Hrvatinin Ministar Unutrašnjih Poslova i ako je baš tome narodu bila potrebna jedna specijalna vlada, zbog svih onih nesreća i žrtava, koje je pretrpeo i podneo i kome je isto pre trebalo pružiti što obilatiiju pomoć. Ali je taj narod shvatio svu veličinu situacije i bio zadovoljan, da njegove žrtve nisu bile zabadava, jer je ostvaren san tolikih pokoljenja — oslobodjenje i ujedinjenje.

Na drugome mestu imate izvesne političke pravke, koji zavode svoj narod i koji u mesto da tome narodu kažu, vi ste sada u svojoj državi koja je koštala toliko žrtava i muka, jeste istina, dinastija je srbijanska, ali vidite taj Srbijanac Kralj je tako mnogo doprineo ovom našem narodnom oslobodjenju i ujedinjenju, taj Kralj govori našim jezikom i naše je krvi, a nije tudjinac kao dosadnji Kraljevi. Beograd je prestolnica, ali se time nikakav uštrb ne nanosi Zagrebu, on cveta i napreduje isto onako kao i Beograd. Ali ti predstavnici nisu tako govorili, nego su zavodili taj narod govoreći, da je kod Srba samo snaga i junaštvo, da su grubi i nekulturni, da hoće hegemoniju i da ta gospoda zato hoće republiku, jer su oni pitomi, kulturni, da je kultura tamo i da je sva mudrost i umetnost tamo. Zamenu propalih kruna sa državnim zdravim dinarima predstavljali su kao neku vrstu otimačine. A kako su pokrajinske vlade od prvog početka radile, zna i g. Korošec, koji je bio u vladi, da centralna vlada nije imala snage da natera pokrajinske vlade da izvršuju njene naredbe, jer su one između ostalog zabranjivale izvoz izvesnih predmeta za Srbiju, kao da je to jedna druga država i ako smo jedna država. I centralna vlada nije bila u stanju ni takve anomalije da spreči. Oni su bez nadležnog odobrenja pravili zaduženja i izdatke i to velike. (Dr. Slavko Šećerov: I sada to čine. — Dr. Janko Šimrak: Plaćaju zato porez.) Manji nego Srbijanci g. Šimračić i oni zato nikoga nisu pitali i mi smo sve to primali. Medjutim u Srbiji niti je bilo mosta železničkog preko Save toliko vremena i niti je bilo drugih potrebnih mostova, železničke pruge sve iskavarene, drumovi propali, stoke seljak nije imao, zemljoradničkih alata nije bilo. U Beogradu ni poštanskih sandučića dugo vremena nije bilo i za sve to vreme »niti pisnu, niti zubi

škrinu«, kao što to reče g. Šimrak u jednom svom govoru.

Neki dan sam bio na jednoj sednici Finansijskog Odbora na kojoj se diskutovalo o subvencijama za pozorišta. Na tu sednicu došla su i dva vrlo simpatična predstavnika pozorišne umetnosti iz Zagreba, koji su svoju stvar argumentisali vrlo lepo. Ali mi je palo u oči njihovo insistiranje, da zagrebačko pozorište dobije milion i dvesta hiljada, čini mi se. (Dr. Slavko Šećerov: Milion i šest stotina hiljada.) Dakle milion i šest stotina hiljada više subvencije nego beogradsko pozorište. Kad je g. Šećerov izložio i kazao: nemojte tako, dovoljno je, da se Zagreb izjednači sa Beogradom, jer je zagrebačko pozorište radilo jedan niz godina i ono je za to vreme nabavljalo investicije, medjutim beogradsko ne samo što nije radilo, nego je ono za vreme rata pokradjeno i opljačkano, te bi o tome trebalo voditi računa. A šta su uradila ta gospoda? Oni nisu pristali, nego su i posle toga insistirali na tome. Eto kakva je atmosfera u Zagrebu i još se govori o srbijanskoj hegemoniji.

G. Šimrak kaže kako smo mi dirnuli u srce Hrvatske ovim zakonom. (Dr. Janko Šimrak: Jer je parcelisana!) Ja sam se pitao zašto smo dirnuli u srce Hrvatske? Po čemu je ona parcelisana? Mi ne delimo na oblasti samo Hrvatsku no celu državu. Mi Hrvatskoj ukidamo samo pokrajinsku vladu, dakle radimo sa njom 1922. ono isto, što smo već uradili sa Srbijom 1918., kojoj je ta specijalna vlada toliko potrebna bila baš za ove 4 godine. G. Ljuba Jovanović rekao je ovde, kad je došla deputacija Narodnog Veća iz Zagreba, da je onda jedan od narodnih poslanika Hrvata rekao: Nema više kraljevine Srbije, ona se utopila u ovu našu današnju državu. Nekim Srbijancima bi onda malo teško, videli da zbilja nema više naše Kraljevine Srbije. Ali nijedan od Hrvata ne ustade da kaže, nije se Srbija utopila. Oni su to primili. I kad smo mi primili, da se Kraljevina Srbija, koja je postojala kao samostalna suverena država 40 godina, utopi u ovu novu državu, da izgubi i svoje ime i grb i zastavu, pa zašto da braća Hrvati ne pristanu, da se utopi njihova pokrajinska vlada.

Parceliše se Hrvatska, čuje se na sve strane pa i u ovom domu. Stvar je notorna, da kad se pravio Ustav, mislilo se, da te oblasti ne obuhvate više od 500.000 stanovnika. To je bila prva namera Vlade, ali po želji Hrvata, taj se broj popeo na 600.000 pa 700.000 i na posletku na 800.000. Tražilo se sa hrvatske strane, da oblasti budu što veće, da bi mogli što bolje podmiriti sve oblasne kulturne i privredne potrebe. Tom se traženju na susret izašlo do krajnjih granica. Ali sve ima svoje granice pa i izlaženje na susret.

G. Šimrak je danas pokrenuo i slovenačko pitanje! Medjutim većina slovenačkih poslanika glasila je za ovaj Ustav. I ja ne znam od kuda sada na jedanput g. Šimrak pokreće slovenačko pitanje. Jer ako kod Hrvata ima nezadovoljstva, kod Slovenaca, to je bar čisto i jasno, ne treba da ga bude, jer su oni za ove tri godine samo dobijali i mnogo dobili, to je bar nesumljivo. (Dr. Janko Šimrak: Dobili su Rapalski Ugovor!) Šta bi dobili bez ujedinjenja? (Dr. Janko Šimrak: Što postavljate vi jednako kondicije!) Ja, gospodo, naročito izbegavam da dodirnem izvesne stvari, ali kad se ovako apostrofiram, ja moram bar ponešto da dodirnem, jer inače će se ka-

zati: Čuli ste kako reče g. Šimrak, a kako g. Ministar ne ume da reče ni bele! Gospodo, da je Srbija htela da vodi drugu politiku, kakva bi onda bila situacija Dalmacije. (Dr. **Anton Korošec**: Nemate prava o tome govoriti!) Zašto g. Korošec? (Dr. **Janko Šimrak**: To neka kaže g. Ninčić.) Kakva bi bila situacija Dalmacije, a onda i Hrvatske? Gospoda bi trebala o tome malo da razmisle. Vi svi znate vrlo dobro, da smo u vremenu kada smo pravili centralnu vladu prihvatili vaš predlog, da Ministar Spoljnih Poslova bude g. Trumbić kao Hrvat i ako je g. Pašić čitav jedan niz godina vodio spoljnu politiku. G. Trumbić je vodio spoljnu politiku za sve vreme, dok su se vodili pregovori na konferenciji mira u Parizu i g. Trumbić je pravio Rapalski ugovor. Zašto, gospodo, to stalno zaboravljate?!

Ali, gospodo, da završim i to, da završim sa g. Šimrakovim slovenačkim pitanjem i da vidimo, kako to slovenačko pitanje stoji. Slovenije pre rata nije ni bilo kao države. Slovenci su administrativno bili podeljeni na dve države: Austriju i Mađarsku. (Dr. **Anton Korošec**: I Italiju.) A u samoj Austriji bili su podeljeni na šest provincija: na Kranjsku, Korušku, Stajersku, Goricu, Trst i Istru. Samo u Kranjskoj bili su Slovenci u većini, a u svima drugim provincijama oni su bili u manjini prema Nemcima i Italijanima. Opšta administrativna vlast bila je svuda pa i u Ljubljani u rukama Nemaca, nemačkih plemića i svuda je pretežno bilo nemačko činovništvo. Druge grane državne uprave bile su tako organizovane, da nijedna nije imala svoje sedište u čisto slovenačkom delu naroda. Tako Apelacioni sud, koji ima u rukama celokupnu sudsku administraciju nalazio se za Kranjsku, Korušku i Stajersku u Graču, a za Primorje je bio u Trstu. Sva sudijska mesta bila su u rukama Nemaca, pa je i u samoj Ljubljani predsednik zemaljskog suda bio Nemač. Direkcija pošta bila je u Trstu, a direkcija železnica, koje prolaze kroz slovenačke krajeve, nalazila se u Bečjaku. O školstvu, o kome se toliko mnogo govorilo ovih dana, kada smo pretresali zakon o oblasnoj i sreskoj samoupravi, o tome školstvu odlučivalo se u Graču i Celovcu a u samoj Kranjskoj školski referent je bio Nemač, a isto tako i školski nadzornik je bio Nemač. Slovenci nisu imali ni jednu državnu potpunu slovenačku srednju školu. Pedesetogodišnja borba Slovenaca za njihov univerzitet ostala je bez uspeha, a u parlamentu vlada se rugala tome zahtevu govoreći da Slovencima prvo treba srednja škola pa onda univerzitet. Pozorišta u Mariboru, Celju i Ptujju bila su nemačka a u Ljubljani vegetiralo je zemaljsko pozorište, dok se nemačko privatno pozorište izdržavalo subvencijama.

A sada posle ujedinjenja? U samom imenu naše države vi vidite da se ističu Slovenci. Postoji Zemaljska Vlada u Ljubljani za celu Sloveniju; sve druge grane državne uprave organizovane su tako, da obuhvataju celu Sloveniju. Obrazovan je viši zemaljski (apelacioni) sud u Ljubljani, obrazovana je direkcija pošta, poštanska štedionica sa ček i kliring prometom. Ljubljana dobila je potpun univerzitet sa pet fakulteta. I baš bogoslovski ljubljanski fakultet ima mnogo više redovnih profesora nego što ih ima bečki fakultet. Sve srednje škole postale su slovenačke i država je preuzela i izdržava ih i ako ih srazmerno ima mnogo više nego u drugim krajevima naše države. Oba pozorišta u Ljubljani podržavljena su, a pozorišta u provinciji dobijaju znatne državne

subvencije. Država je preuzela na sebe brigu za učitelje i škole, preuzela i sve druge predjašnje autonomne ustanove, i ako autonomni prihodi daleko ne pokrivaju izdatke. Na posletku, gospodo, da kažem, da u sadašnjoj Vladi, koju pomažu svega 12 Slovenaca, imate 2 slovenska Ministra a u jednom ranijem kabinetu bila su 3 Slovenca Ministri. Ja bih želio da znam, u čemu se sad sastoji to slovensko pitanje, (Dr. **Anton Korošec**: U Ministrima!) i gde je ta srpska hegemonija? Da li se za Srbiju učinilo jednu trećinu onoga, što se sve učinilo za Sloveniju? Interes je celokupnog našeg naroda Srba, Hrvata i Slovenaca, da svi mi koji zbilja volimo ovu državu i želimo da ovo jedinstvo ostane, da uzmemo na sebe tu neprijatnu ulogu, da narodu po ceni gubljenja svoga ličnog autoriteta i poslaničkog mandata otvaramo oči i da mu kažemo: ono, što Radić i Radićevići njemu govore, da je to obmana, koja ima da nanese velike štete i našem celokupnom narodu i svakom pojedinom delu posebice. Tako radeći mi ćemo savesno ispuniti svoju dužnost naspram svog naroda.

Potpredsednik **Fehim Kurbegović**: Reč ima g. dr. Janko Šimrak radi ličnog objašnjenja.

Dr. **Janko Šimrak**: Ja ću biti slobodan da odgovorim na krupne stvari g. Ministra. Da se dotaknem ponajpre ovoga poslednjeg. Njegova argumentacija u toj stvari ostala je posve stara. On kaže naime da nema hrvatskoga pitanja, da nema slovenačkog pitanja, pa pita, zašto smo mi nezadovoljni, pošto nam je bilo gore za vreme Austro-Ugarske nego danas. Da bi to dokazao, on se je poslužio, — neka mi oprostite što ću morati tako da kažem, — nečim, što mu je neko napisao. On dakle kaže, da je nam sada mnogo bolje nego što je bilo za vreme Austro-Ugarske. E, pa, gospodo, to bi bila strašna stvar, ako bismo morali ići natrag. Kada neko argumentira, onda on mora znati isto tako, kao što i g. Ministar Marko Trifković mora da zna, da Slovenci plaćaju ovoj državi porez. Neke pita g. Ministra Finansija, pa će mu on kazati, koja je pokrajina u našoj državi dala najveću porezu u državnu kasu. Meni se čini, da je to Vojvodina, Hrvatska sa Slavonijom, pa onda Slovenija. G. Ministar mora da zna, da mi ne tražimo nikakove milosti u ovoj državi, da mi tražimo ravnopravnost. On nam kaže, kako smo tražili, da se za to i to pozorište da toliko i toliko. Pa to su naše pare molim vas! Dajte vi nam autonomije, pa ćemo se mi sami izdržavati, pa ćemo bolje napredovati i pokazati vam kako se dobro i lepo može upravljati samim sobom. To je, gospodo, što se tiče onoga dela govora o kojem je govoreno o proračunu.

G. ministar je kazao, da su oni bili vazda pripravnici za sporazum. Kako su to janjci postali! A na temelju kojem vi hoćete sporazum? Vi tražite sporazum i s nama ste pregovarali. Jedini temelj je bio ovaj: ili centralizam ili izlazite iz države, makar iz parlamenta ili šta bilo. Dakle ili centralizam ili amputacija. To je osnov vašeg sporazuma. Na tom mi nismo mogli pregovarati i to je glavni razlog, zašto nemate ovdje Hrvata. Vi ste poznavali naše autonomističko stanovište, to je klerikalno ili versko stanovište i ja ne znam kako se nazivalo. Vi niste pokazali nikakve volje za sporazum. Kad biste pokazali malo volje za sporazum, onda bi sasvim drukčije stvar tekla. Onda bi g. dr. Drinković sedio ovdje ili bar njegovi drugovi i u Hrvatskoj bi onda drukčije bilo. Ali kad vi vićete, ili centralizam ili amputacija,

onda nema nikakvog sporazuma na tom temelju. Ne može ga ni biti.

Vi ste kazali, da ste učinili usluge muslimanima. Ja imam veliko poštovanje naspram muslimana. Oni su iznesli svoje autonomno stanovište. Kakve usluge ste njima učinili? To su valjda dva ministarska mesta, kao što u Sloveniji. A što se tiče agrarnog pitanja, to još nije rešeno i mislim, da to nije nikakva usluga.

Vi velite, zadovoljstvo je jedna subjektivna stvar. To je dakle jedna relativna stvar i vi se čudite, zašto smo mi nezadovoljni. Čudite se, od kuda naše nezadovoljstvo. Ja vas pitam, od kuda nezadovoljstvo ljudi, oficira, koji su se tukli u jugoslavenskoj legiji, a mogu vam navesti i imena i među njima ima takovih, koji su izjurenjeni iz naše vojske radi toga, što se nisu pokoravali u Odesi. Pitajte, kako se u vojsci postupa, pa ćete videti, da imate razloga za nezadovoljstvo. Gledajte poresku politiku i finansijsku politiku, pa ćete videti razloga. Uzmite železničare. Što je s njima? Ja dolazim sa pruge Dubrovnik do Broda. Svagde dolaze tužbe i muslimana i Hrvata: mi više ovdje ne možemo služiti, isteraju nas van. Komesari na stanicama, to su — da vam oprostim jednu reč — to su Bogovi. Ti gospodare. Deputacije su razvijene kao što nikada. Naš jedan čovek, jer se obedjuje da je komunist, ne može naći posla. Jedan Hrvat u Dubrovniku položio je ispit i došao je komesar Lazarević ili kako se zove te ga je obedio, da je komunist i izbacio ga. Našao je mesto na parobrodu. Došao je komesar komandantu i rekao, ne smeš ovoga čoveka više primiti. Mi apeliramo, ali to ne koristi ništa, jer Lazarević tako hoće. To su pojedini slučaji, ali takovih ima na stotine. (**Vale-rijan Pribićević:** Ali ima i Srba koji su takovi.) Kaže se Srbija se utopila. To ne stoji nikako. Ja bih vam odgovorio, Srbija se proširila a ne utopila. Srbija je vršila časno ulogu Pijemonta, ali kao što se talijanski Pijemont u pravom smislu utopio, to je trebalo i ovdje da se zgodi, ali se nije dogodilo, nego šta više vodila se druga politika i rezultat ove politike je baš ovaj zakon, koji pred nama leži.

Potpredsednik Fehim Kurbegović: G. Šimrak, to nije lično obaveštenje, ja vas molim, da završite.

Dr. Janko Šimrak: G. Predsedniku se žuri, ali ja sam stari član Zakonodavnog Odbora i molim, da imate malo strpljenja.

Srbija se nije utopila, vi ste sami kazali, da je to dinastija srpska. (**Ljuba Jovanović:** Kao i u Italiji.), a Beograd je centrum čitave države. Srbija je ušla kao država i postoji kao država, a pokrajinske vlade u Zagrebu vi ste ukinuli i mi nemamo pokrajinske vlade a vi imate državu u svojim rukama. Tu nemate nikakve sličnosti i analogije između Zagreba i Beograda. Vi imate svu državnu vlast a Zagreb nema, gospodo moja, ništa. Ja mislim, da nije bilo dosta zgodno, da g. Ministar unosi ovde osobu Kralja. Ja mislim, da nije zgodno da se u ovakve debate uvlači Kralj. Ja ni jednom reči o tome nisam ovde govorio. Ja sam kazao, što je i sam g. Ministar priznao, da je tu srpska dinastija i ništa više nisam kazao.

Gospodo, g. Ministar se gorko potužio i glavni njegov argumenat je bio protiv pokrajinske vlasti što ga one nisu slušale. A vi znate kakva je uprava bila u onim krajevima, dok su bile pokrajinske vlade. Bila je daleko bolja i danas je bolja nego što će biti kad vi provedete centralizam. Izvesno je do-

bro, što pokrajinske vlade nisu slušale te naredbe, koje su odavde dolazile, jer nisu odgovarale tamošnjim prilikama. I to je bilo najpametnije što nisu slušale, jer da su vas slušale, pošle bi krivim putem.

G. Ministar ni jednom reči nije mogao opovrgnuti svega onoga, što smo mi iznosili protivu ovoga zakona, koji znači nesreću za našu državu. Znači zato nesreću, jer on baca u očaj Hrvate i Slovence.

Potpredsednik Fehim Kurbegović: Ima reč g. Ministar Trifković radi ličnog obaveštenja.

Ministar za Konstituantu **Marko Trifković:** G. Šimrak priznaje dakle, da je danas u Sloveniji bolje nego što je ranije bilo, ja mu na to blagodariam. Ja sam tu konstataciju učinio i morao učiniti posle njegova govora, u kome on pominje nekakvo pitanje slovenačko. Ali dok je g. Šimrak priznao, da je danas u Sloveniji mnogo bolje, nije hteo da prizna, da Srbija i danas plaća mnogo više nego što plaća Slovenija. On je kazao, da ako je u Sloveniji bolje, da se to čini prihodima iz Slovenačke, jer otuda se dobija najveći prihod. Medjutim to nije tačno. Srbija daje najveći izdatak na podmirenje svih najvažnijih državnih potreba.

G. Šimrak je kazao, da je sva državna vlast u rukama Srbijanaca. I to nije tačno. Ja sam izneo, da je u vladi od 17 Ministara bilo 5 Hrvata i 3 Slovenca. Danas ih je manje, jer su hrvatske stranke našle da treba ići u opoziciju. Jugoslavenska Muslimanska organizacija ima 24 poslanika i jednako u vladi i to stalno sa 2 Ministra. Radić ima preko 50 poslanika i nema ni jednog Ministra. Zemljoradnici imaju 26 poslanika i nemaju ni jednog Ministra. Muslimani su, kad se sastavljala ova nova vlada, imali nov uspeh, jer je prihvaćen njihov predlog, da se ne unose državne liste u izborni zakon. Od političkog takta i mudrosti zavisi u čijim će rukama biti vlast. I male političke grupe, koje imaju razumevanje za državne potrebe i državne interese, ulaze u vladu i dobivaju vlast, dok velike grupe, kojima to razumevanje oskudjeva, ostaju bez vlasti.

Gospodin Šimrak kaže, da je dobro što pokrajinske vlade nisu slušale centralnu vladu. G. Šimrak je zaboravio, da je u Narodnoj Skupštini bilo reči kako nije bilo potrebne kolaboracije između pokrajinske vlade, Slovenije i Hrvatske; kako je zagrebačka vlada zabranjivala ne samo da se izvozi u Srbiju, nego i u Sloveniju, a kako su Slovenci izvozili za Italiju, na svoju ruku. Baš se u Narodnoj skupštini protestovalo protiv toga nereda u državi i sad tvrdi, da je to dobro.

G. Šimrak mi zamera, što sam govorio i o Kraljevoj ličnosti, medjutim to je bilo samo odgovor na onaj deo njegovog govora, u kojem je istakao, kako je zadržana srbijanska dinastija. On je ponovno to istakao i ja ne mogu a da i opet ne reagiram na to. Gospodin Ljuba Jovanović mu je upao u reč i kazao, da je tako i u Italiji bilo, a ja ću da mu kažem, da bi još i mogao misliti, da je to kao neka žrtva od strane Hrvata i Slovenaca, što su primili našu dinastiju, da su Hrvati i Slovenci imali svoju vladajuću dinastiju, koju su zbog narodnog ujedinjenja žrtvovali. Ali oni nisu imali svoje narodne dinastije, sem što ima pojedinaca, koji misle, da bi im prilagodniji bio Karlo. Ja sam uveren, da Hrvati, koji sede ovde u parlamentu, nikada nisu ni pomišljali na Karla i onda primanje sadanje dinastije nije nikakva žrtva sa njihove strane. Toliko kao odgovor na ponovni govor g. Šimraka.